

Návrh socioekonomických opatření ke snížení regionálních disparit ve vybraném území České republiky

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T086 – Regionální studia

Autor práce: **Bc. Veronika Dostrašilová**

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D.

Possible Socio-economic Measures for Decreasing Regional Disparities in the Selected Area of the Czech Republic

Diploma thesis

Study programme: N6202 – Economy Policy and Administration

Study branch: 6202T086 – Regional Studies

Author: **Bc. Veronika Dostrašilová**

Supervisor: PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Dostrašilová**
Osobní číslo: **E14000301**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální studia**
Název tématu: **Návrh socioekonomických opatření ke snížení regionálních disparit ve vybraném území České republiky**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů práce a výzkumných předpokladů
2. Teoretická východiska práce, charakteristika základních pojmů
3. Situační analýza vybraných subregionů ČR
4. Komparace vybraných subregionů a vyhodnocení regionálních disparit
5. Formulace závěrů, ověření výzkumných předpokladů, doporučení

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KUTSCHERAUER, Alois. Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení. Ostrava: VŠB-TU, 2010.

ISBN 978-80-248-2335-5.

WOKOUN, René, Pavel MATES a Jaroslava KADEŘÁBKOVÁ. Základy regionálních věd a veřejné správy: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.

LEIGH, Nancey Green a Edward James BLAKELY. Planning local economic development: theory and practice. 5th ed. Los Angeles: SAGE, 2013.

ISBN 978-1-4522-4259-0.

MCCANN, Philip. Modern urban and regional economics. 2nd ed.

Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-958200-6.

Elektronická databáze článků ProQuest (knihovna.tul.cz).

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D.

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce:

Ing. Eva Krsková

Městský úřad Turnov, referent odboru rozvoje města

Datum zadání diplomové práce: **30. října 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. května 2017**

doc. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. října 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především mé vedoucí diplomové práce PhDr. Ing. Lence Sojkové, Ph.D za odborné vedení, ochotu a poskytnutí cenných rad a připomínek. Děkuji také své rodině za podporu během celé doby studia.

Anotace

Cílem diplomové práce je vyhodnotit regionální disparity mezi vybranými subregiony Libereckého kraje a následně podat doporučení, která by mohla napomoci ke snížení zjištěných meziregionálních rozdílů. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou nejdříve vymezeny různé možnosti definice regionu, dále definice regionálních disparit, příčiny jejich vzniku, možnosti hodnocení a teoretické přístupy k této problematice v teoriích regionálního rozvoje. Praktická část se věnuje socioekonomické charakteristice vybraných regionů, včetně sestavení SWOT analýzy každého území a dále jsou metodou meziregionální komparace ve vybraných oblastech vyhodnoceny regionální disparity. Na základě výsledků jsou stanoveny problémové oblasti, kterým je potřeba se v každém regionu věnovat a pro tyto oblasti jsou vypsána doporučení dalšího postupu.

Klíčová slova

Česká Lípa, Liberecký kraj, region, regionální disparity, regionální politika, socioekonomická analýza, Turnov

Annotation

Possible Socio-economic Measures for Decreasing Regional Disparities in the Selected Area of the Czech Republic

The aim of this diploma thesis is to evaluate regional disparities between selected areas of Liberec Region and then make some recommendations, which could help reduce the regional differences. The work itself is divided into theoretical and practical part. The theoretical part firstly identifies various options for the definition of the region, then the definition of regional disparities as well, causes of these differences, possibilities of the evaluation and theoretical approaches to this issue in regional development theories. The practical part focuses on the socioeconomic characteristics of selected regions, including a SWOT analysis for each territory. The differences between regions will be evaluated by interregional comparison. Based on the results of comparison the critical areas of each region will be identified and recommendations to this areas will be made.

Key Words

Česká Lípa, Liberec region, region, regional disparities, regional policy, socio-economic analysis, Turnov

Obsah

Seznam zkratk	10
Seznam tabulek	11
Seznam obrázků	12
Úvod	13
1 Teorie regionu	15
1.1 Definice regionu	15
1.2 Struktura regionu	16
1.2.1 Homogenní region.....	16
1.2.2 Heterogenní region.....	16
1.3 Typologie regionů	17
1.3.1 Regiony dle účelu vymezení.....	17
1.3.2 Vymezení regionů dle řádu a hierarchie.....	18
1.3.3 Vymezení regionů pro účely podpory státu.....	19
1.3.4 Regiony vymezené na základě rozvojových znaků.....	20
1.3.5 Klasifikace regionů pro potřeby EU.....	21
2 Regionální disparity	22
2.1 Definice regionálních disparit	22
2.2 Vznik regionálních disparit	23
2.2.1 Primární faktory.....	23
2.2.2 Sekundární faktory.....	24
2.2.3 Způsob vzniku regionální disparit.....	26
2.3 Klasifikace a indikátory regionálních disparit	26
2.3.1 Regionální disparity dle geografického měřítka.....	26
2.3.2 Regionální disparity dle věcného hlediska.....	26
2.3.3 Indikátory regionálních disparit.....	27
2.4 Metody hodnocení regionálních disparit	29
2.5 Regionální disparity v teoriích regionálního rozvoje	30
2.5.1 Neoklasické teorie.....	31
2.5.2 Nová ekonomická geografie a nové teorie růstu.....	31
2.5.3 Keynesiánské teorie a teorie jádro-periferie.....	32
2.5.4 Neomarxistické a strukturalistické teorie.....	33

2.5.5	Kritickorealisticke teorie	34
2.5.6	Institucionální směry	34
2.5.7	Současnost	35
3	Socioekonomická analýza subregionu	36
3.1	Subregion Turnov	37
3.1.1	Územní charakteristika	37
3.1.2	Demografická struktura	38
3.1.3	Nezaměstnanost	39
3.1.4	Ekonomická struktura	39
3.1.5	Občanská vybavenost	40
3.1.6	Dopravní infrastruktura	42
3.1.7	Turistické cíle	43
3.1.8	SWOT analýza území	44
3.2	Subregion Česká Lípa	47
3.2.1	Územní charakteristika	47
3.2.2	Demografická struktura	48
3.2.3	Nezaměstnanost	48
3.2.4	Ekonomická struktura	49
3.2.5	Občanská vybavenost	50
3.2.6	Dopravní infrastruktura	52
3.2.7	Turistické cíle	53
3.2.8	SWOT analýza území	54
4	Komparace regionů dle zvolených indikátorů	58
4.1	Nezaměstnanost	58
4.2	Obyvatelstvo	59
4.3	Atraktivita místa bydlení	60
4.4	Občanská vybavenost	62
4.5	Ekonomické činnosti	64
4.6	Udržitelný rozvoj území	68
	Závěr	70
	Seznam použité literatury	76

Seznam zkratek

ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská Unie
HDP	Hrubý domácí produkt
CHKO	Chráněná krajinná oblast
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MSP	Malé a střední podnikání
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
NUTS	La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (územní statistická jednotka)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ORP	Obec s rozšířenou působností
SRR	Strategie regionálního rozvoje
TUL	Technická univerzita v Liberci
ÚZIS	Ústav zdravotnických zařízení a statistiky ČR

Seznam tabulek

Tabulka 1: Doporučený počet obyvatel v regionech NUTS	21
Tabulka 2: Indikátory sociální sféry regionálních disparit.....	28
Tabulka 3: Podnikatelské subjekty Turnovska dle právní formy	40
Tabulka 4: Struktura vzdělávání na Turnovsku.....	41
Tabulka 5: SWOT analýza subregionu Turnov	46
Tabulka 6: Podnikatelské subjekty Českolipska dle právní formy	50
Tabulka 7: Struktura vzdělávání na Českolipsku	51
Tabulka 8: SWOT analýza subregionu Česká Lípa.....	57
Tabulka 9: Údaje k nezaměstnanosti za prosinec 2015	59
Tabulka 10: Vývoj nezaměstnanosti v subregionech v letech 2007-2011 (v %)	59
Tabulka 11: Vyhodnocení výsledků komparace subregionů.....	70

Seznam obrázků

Obrázek 1: Využití pozemků v subregionu Turnov	37
Obrázek 2: Vzdělanostní struktura obyvatel subregionu Turnov	38
Obrázek 3: Struktura a počet podnikatelských subjektů dle odvětví na území Turnovska.	40
Obrázek 4: Využití půdy v subregionu Česká Lípa.....	47
Obrázek 5: Vzdělanostní struktura obyvatel subregionu Česká Lípa.....	48
Obrázek 6: Struktura a počet podnikatelských subjektů dle odvětví na Českolipsku.....	50
Obrázek 7: Obyvatelstvo v subregionech Česká Lípa a Turnov	60
Obrázek 8: Občanská vybavenost v subregionech Česká Lípa a Turnov.....	64
Obrázek 9: Počet zaměstnanců v jednotlivých sektorech.....	65

Úvod

Regionální disparity mezi jednotlivými regiony patří mezi aktuální a poměrně diskutovaná témata. Tyto disparity mohou být identifikovány na různých úrovních – například mezi státy, mezi jednotlivými kraji, či na úrovni nižších územních jednotek. Problematikou rovnoměrného rozvoje regionů se zabývá regionální politika. Regionální politika patří k nejvýznamnějším činnostem EU a v jejím rozpočtu představuje společně se společnou zemědělskou politikou největší výdajové položky. V České republice se regionální politika začala rozvíjet na vyšší úrovni teprve v devadesátých letech 20. století, rozvoj regionální politiky byl podpořen také vznikem Ministerstva pro místní rozvoj. Základním nástrojem regionální politiky ČR na úrovni státu je Strategie regionálního rozvoje ČR, aktuálně platná pro období 2014-2020. V souladu s touto strategií vypracovávají jednotlivé kraje své programy rozvoje, na úrovni obcí jsou to potom strategické plány.

Cílem práce je vyhodnotit regionální disparity mezi vybranými regiony Libereckého kraje a následně podat doporučení, která mohou napomoci ke snížení zjištěných rozdílů. Disparity budou vyhodnocovány v několika oblastech jako například nezaměstnanost, demografický vývoj, struktura ekonomiky, občanská vybavenost atd. Dílčím cílem práce je zhodnotit současnou socioekonomickou situaci ve vybraných regionech. Autorka práce si klade především otázku: „Jaké existují disparity mezi vybranými regiony?“ Metody použitými při zpracování této práce jsou literární rešerše v teoretické části, SWOT analýza a komparace v praktické části práce.

Jako regiony pro výzkum této práce byly zvoleny subregionální jednotky, které představují obec jako základní stavební jednotku a její přirozeně spádové území. Práce bude analyzovat subregiony Turnov a Česká Lípa. Tato města byla vybrána především proto, že obě představují centra regionálního významu s podobným počtem obcí, které k nim na základě vymezení dojížděky do zaměstnání a do škol přirozeně spádují.

První část práce se věnuje teorii regionu. V této části budou představeny různé definice regionu, možné struktury regionu a možnosti vymezení regionu v závislosti na jeho účelu. Teoretická část práce se dále věnuje pojmu regionálních disparit, příčinám jejich vzniku, metodám hodnocení a významným přístupům k regionálním disparitám v teoriích

regionálního rozvoje. V praktické části je provedena socioekonomická analýza vybraných regionů, včetně vypracování SWOT analýzy pro každý region. Následně jsou díky komparaci regionů v jednotlivých oblastech vyhodnoceny regionální rozdíly a v závěrečné části jsou stanoveny problémové oblasti každého regionu, ke kterým jsou navržena doporučení.

1 Teorie regionu

První kapitola této práce se bude věnovat regionu. Jeho definici a vymezení, strukturu a pokusí se nastínit několik možných hledisek typologie regionu.

1.1 Definice regionu

Český statistický úřad definuje region *„jako území s více či méně přesně vyznačenými hranicemi, které často slouží jako správní jednotka nižší, než je úroveň národního státu. Regiony mají svou identitu, tvořenou specifickými rysy, jako je jejich krajina (hory, pobřeží, lesy), podnebí (suché, s velkými vodními srážkami), jazyk (např. v Belgii, Finsku, Španělsku), etnický původ (např. Wales, severní Švédsko a Finsko, Baskicko) či společně sdílená historie“* (ČSÚa, 2012).

Neexistuje jediná správná definice regionu. Pro různé účely lze chápat region pokaždé úplně jinak. Co však mají všechny definice společného, je fakt, že se vždy jedná o určité území. Základem je tedy geografické vymezení, které zohledňuje relativní uzavřenost vztahů, územní kontinuitu či minimální velikost regionu (Žižka, 2013). Ekonom při vymezení regionu zohledňuje například společné výrobní vzorce, tržní vazby, povahu trhu práce. Funkcionální definice kladou při vymezování regionu důraz na sociální interakci, kulturu a jazyk. Institucionální přístup chápe region pouze jako institucionální strukturu, která zaujímá určitou roli ve vztahu k administrativě vyššího celku (Dočkal, 2004).

Pojem region může znamenat popis odlišných druhů prostorových útvarů a tím je region:

- Subnárodní – část území jednoho státu např. kraje
- Nadnárodní – seskupení států jako např. Střední Amerika
- Transnárodní – část území více států, přesahující státní hranice jako např. euroregiony (Skokan, 2004).

Činnost směřující k vymezování regionů se nazývá regionalizace. Jedná se o zpracování informací o rozmístění předmětů a jevů na zemském povrchu. Regionalizace může být:

a) objektivní – vymezuje region na základě pevnosti vazeb regionů

b) subjektivní – vymezuje region na základě úkolů výzkumu (Wokoun, 2011).

Regionalizace vytváří regiony shora dolů, jedná se o iniciativu z centra a je vázána na jeho zájmy. Rozčleňuje oblasti do regionů dle určitého hlediska. Naproti tomu regionalismus vytváří regiony zdola nahoru, což znamená, že regiony jsou definovány prostřednictvím lidí, jejich kultury a jazyka. Regionalismus jako ideologie přináší požadavek větší kontroly lidmi, kteří v regionu žijí. Podporuje decentralizační snahy a snaží se o přidělení vyšší míry kompetence regionům (Žižka, 2013).

1.2 Struktura regionu

Strukturou se v této práci rozumí stejnorodost či různorodost aktivit, které probíhají na území určitého regionu. Dle tohoto hlediska jsou obvykle rozlišovány dva typy geografických regionů – homogenní a heterogenní.

1.2.1 Homogenní region

Homogenní region bývá vymezen na základě alespoň jednoho znaku, který je stejný pro celé území. Takový region by měl být vnitřně maximálně homogenní, jsou však připouštěny určité odchylky. Zjednodušeně řečeno jedná se o regiony se stejnými charakteristikami. Homogenní regiony se používají nejvíce ve fyzické geografii jako např. klimatické či geomorfologické regiony. Jejich hranice probíhají tam, kde jsou charakteristické znaky jader sousedních regionů nejméně výrazné a dochází k jejich vzájemnému spojení.

1.2.2 Heterogenní region

Heterogenní region (též označován jako nehomogenní, nodální, spádový, funkční) je jednotný ve vztazích probíhajících uvnitř regionu. Skládá se z nodálního centra a zázemí, které je na centrum vázáno drahami a toky. Mezi tyto toky patří především pohyb

obyvatelstva, zboží a doprava všeobecně. Dle intenzity jejich vzájemného působení a síly vazeb mezi nimi se prostorové prvky spojují v konkrétní regiony. Hranice těchto regionů jsou v místech, kde intenzita toků k jádru regionu slábne a převládají zde toky k jinému vnějšímu centru (Wokoun, 2011).

1.3 Typologie regionů

Regiony se mohou rozlišovat dle účelu vymezení, dle řádu a hierarchie. Dále mohou různě vymezovat regiony instituce za účelem svého cíle.

1.3.1 Regiony dle účelu vymezení

Administrativní region

Účelem vymezení administrativních regionů je výkon státní správy a územní samosprávy. Pro tyto regiony je typická skladebnost, což znamená, že jeden velký region je tvořen několika menšími celky. Dalším charakteristickým znakem je podřízenost/nadřízenost, která zaručuje, že opatření přijatá na vyšší úrovni budou platit i v regionech podřízených. Zároveň se o tomto typu regionu dá říci, že je časově stabilní, nedochází často ke změnám v jejich struktuře.

Účelový region

Účelový region je obvykle vymezen na základě určitého funkčního vztahu mezi centrem a zázemím. Centrum je charakteristické koncentrací funkcí, které v zázemí chybí, což způsobuje přirozenou spádovost. Účelové regiony ale mohou plnit také určitou specifickou funkci jako například vymezení hospodářsky slabých regionů, regionů se zhoršeným životním prostředím atd. Obvyklou charakteristikou je, že jsou časově omezené (Wokoun, 2011).

1.3.2 Vymezení regionů dle řádu a hierarchie

Sociogeografickou regionalizaci České republiky provedl M. Hampl, který se touto tematikou zabývá již od 70. let 20. století. Při vymezování jednotlivých regionů sledoval například faktory pracovní vyjížďky, školské vyjížďky nebo počtu obyvatel. Zároveň je dodržena zásada územní celistvosti a výběru středisek - střediskem může být pouze město, které si vytváří zázemí. Obecně lze dle Hampla (2005) regiony v ČR dělit na makroregiony, mezoregiony a mikroregiony.

Makroregion

Jako makroregion vymezuje Hampl území celé České republiky. Praha jako hlavní město republiky má mezi ostatními městy dominantní postavení a lze ji proto označit jako centrum makroregionální úrovně. Wokoun (2011) na rozdíl od Hampla vidí Českou republiku jako makroregion vyššího stupně a naše území dělí do třech menších makroregionů – Čechy, Morava a Slezsko. Zároveň dodává, že tyto menší makroregiony jsou sice slaběji integrovány, jejich vnitřní integrace je především sociokulturního charakteru, ale jejich existence je reálná.

Mezoregion

Mezoregiony jsou v ČR rozsáhlé územní jednotky, které jsou jen částečně vymezeny na základě prostorových vztahů obyvatelstva. Procesy, které se odehrávají v rámci mezoregionu jsou například nedenní dojížďka za prací nebo dojížďka do hierarchicky vyšších zařízení určitých služeb. Mezi meziregionální centra se dá zařadit většina krajských měst ČR. (Wokoun, 2011)

Mikroregion

Mikroregiony představují územní celky, ve kterých probíhají nejintenzivnější procesy jako je dojížďka za prací a za základními službami. Mikroregiony I. stupně vymezuje Hampl (2005) primárně na základě pracovní dojížďky, sekundárně podle dojížďky do škol a pravděpodobného obslužného spádu obcí, přičemž požadovaná velikost celého regionu je

15 000 obyvatel. Mikroregiony II. stupně si podřizují střediska mikroregionů I. stupně a jejich minimální velikost je 40 000 obyvatel.

1.3.3 Vymezení regionů pro účely podpory státu

Vymezení problémových regionů bylo ukotveno také ve Sbírce zákonů ČR. Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje takto v § 4 vymezoval podporované regiony. Toto vymezení bylo zároveň použito ve SRR 2007-2013.

Regiony se soustředěnou podporou státu

- Hospodářsky slabé regiony – vykazují na základě hospodářských a sociálních ukazatelů rozvoje nižší úroveň než je republikový průměr
- Strukturálně postižené regiony – definuje jako regiony postižené strukturálními změnami, při kterých dochází k útlumu odvětví a růstu nezaměstnanosti
- Venkovské regiony – jejich charakteristikou je nízká hustota obyvatel v regionu, tendence ke snižování počtu obyvatel a vyšší podíl zaměstnanosti v zemědělství

Ostatní regiony

Do ostatních regionů se řadí ty regiony, u kterých je státní podpora žádoucí z jiných důvodů. Jedná se například o pohraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelnou pohromou nebo regiony se zhoršeným životním prostředím, regiony s vyšší průměrnou mírou nezaměstnanosti, než je průměr v ČR (Česko, 2000).

Zákon prošel několika změnami, v současné době § 4 tohoto zákona udává pouze fakt, že Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s dotčenými orgány a kraji vymezuje regiony, které je třeba podporovat. Dle § 6 stejného zákona podmínky pro vymezení státem podporovaných regionů stanovuje Strategie regionálního rozvoje. SRR 2014-2020 vymezení problémových regionů upravila a do regionů se soustředěnou podporou státu zařazuje pouze *hospodářsky problémové oblasti*, které vykazují podstatně nižší úroveň vybraných hospodářských a sociálních ukazatelů, než je průměr ČR a *ostatní regiony*, kam jsou zařazeny sociálně znevýhodněné oblasti a současné a bývalé vojenské újezdy.

1.3.4 Regiony vymezené na základě rozvojových znaků

Ministerstvo pro místní rozvoj ve své Strategii regionálního rozvoje pro rok 2014-2020 vymezuje 3 základní typy území a to na základě rozvojových znaků území. Těmi jsou rozvojová, stabilizovaná a periferní území. Ty jsou následně děleny ještě dle stupně urbanizace na urbanizovaná území a venkov. Jako venkov lze označit oblasti, ve kterých je hustota zalidnění menší než 100 obyvatel/km². Takovým typem oblastí se vyznačují především periferní a stabilizovaná území.

Rozvojová území

Do rozvojových území jsou zařazeny **metropolitní oblasti** (koncentrace nad 300 000 ob.), jejichž jádra tvoří největší města České republiky (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň). Z hlediska koncentrace obyvatel lze do této kategorie zařadit i Ústecko – Chomutovskou aglomeraci a Hradecko – Pardubickou aglomeraci. Do těchto oblastí se soustřeďují funkce nejvyššího řádu (administrativa, věda, vysoké školství, infrastruktura,...), v těchto oblastech se tvoří 55 % HDP ČR a žije zde 45 % obyvatel. Dále to jsou **sídelní aglomerace** (koncentrace 100 tis. - 300 000 ob.), pro která jsou charakteristickými jádry bývalá krajská města. Tyto jádra jsou poměrně intenzivně hospodářsky, infrastrukturně, dojížděnkou propojeny se svým zázemím. Charakteristické jsou rozdíly v osídlení a ekonomické struktuře mezi jejich centry a zázemím. Jádra **regionálních center** (koncentrace 25 000 - 100 000 ob.) představují dominantní centra zaměstnanosti v daném regionu.

Stabilizovaná území

Do této kategorie se řadí území, která se nacházejí mimo aglomerace a regionální centra, ale zároveň netvoří periferie. Jedná se spíše o centra mikroregionálního významu, která se svým zázemím tvoří relativně funkční oblasti a nevykazují negativní socioekonomické jevy jako např. nezaměstnanost a nedostatečná vybavenost.

Periferní území

Jedná se o území geograficky odlehlá s tendencí k dlouhodobé kumulaci problémů jako je například nedostatečná vybavenost, vysoká nezaměstnanost nebo špatná dopravní

dostupnost. Do této kategorie náleží například příhraniční oblasti, horské oblasti či území se specifickými problémy. Pro tato území je typická vyjíždka za prací a do škol mimo tato území. (MMR, 2013)

1.3.5 Klasifikace regionů pro potřeby EU

V roce 1988 navrhl Eurostat klasifikaci NUTS, jejímž cílem je zajistit jednotné členění územních jednotek pro potřeby regionálních statistik v rámci Evropské unie. Každý stát EU je dělen na regiony NUTS 1, které se dále dělí na NUTS 2 a ty zase dále na NUTS 3. Pro každou úroveň je doporučeno minimální a maximální množství obyvatel. Tyto hranice však nemusí být striktně dodržovány, slouží spíše jako vodítko, důležitější je respektování administrativního uspořádání každého členského státu. Doporučený počet obyvatel udává tabulka 1.

Tabulka 1: Doporučený počet obyvatel v regionech NUTS

Úroveň	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: Eurostat, 2011

Důvodem k vytvoření takové klasifikace byla harmonizace regionální statistiky v rámci EU, dále slouží pro účely socioekonomické analýzy regionů a v neposlední řadě představují rámec regionální politiky EU. Česká republika je charakteristická v tom, že na úrovni NUTS 1 se nedělí na více statistických jednotek. Pro úroveň NUTS 2 v ČR také neexistovaly adekvátní územní celky, tudíž bylo uměle vytvořeno 8 územních celků, takzvaných Regionů soudržnosti. Ty byly vymezeny spojením jednotlivých krajů, samostatnou na úrovni NUTS 2 zůstala pouze Praha, Středočeský kraj a Moravskoslezský kraj (Eurostat, 2011). Vytvoření těchto regionů bylo nutné z toho důvodu, že právě na tyto regiony cílí Evropská regionální politika a v rámci těchto regionů lze žádat o prostředky ze strukturálních fondů EU. Úroveň NUTS 3 v České republice představují kraje. Pro účely lokální statistiky je možné užívat dále členění LAU 1 a LAU 2. V České republice představují úroveň LAU 1 okresy, úroveň LAU 2 obce (MMR, 2014).

2 Regionální disparity

Cílem této kapitoly je přiblížit čtenáři pojem regionálních disparit, představit důvody vzniku, možnosti jejich měření a hodnocení a v neposlední řadě stručně shrnout vybrané teoretické přístupy k regionálním disparitám.

2.1 Definice regionálních disparit

Regionální disparity, stejně jako regiony, mohou být vnímány různými způsoby. Ministerstvo pro místní rozvoj definuje regionální disparity jako „*neodůvodněné rozdíly v úrovni ekonomického, sociálního a ekologického rozvoje regionů*“ (GaREPa, © 2005 – 2016).

Pro potřeby OECD byly regionální disparity definovány jako stupeň rozdílnosti sledovaných ekonomických jevů mezi regiony v rámci státu. Do těchto ekonomických jevů zařazuje HDP na obyvatele, produktivitu, nezaměstnanost a míru ekonomické aktivity. Dle OECD velikost regionálních disparit ovlivňuje velikost regionu. Čím je vybraný region větší, místní rozdíly se zprůměrují a velikost disparit mezi regiony má tendenci klesat (OECD, 2002).

Kutscherauer (2010, s. 11) se ve své práci přiklání spíše k neutrální definici regionálních disparit a vymezuje je jako „*rozdílnost nebo nerovnost znaků, jevů či procesů majících jednoznačné územní umístění (lze je alokovat ve vymezené územní struktuře) a vyskytujících se alespoň ve dvou entitách této území struktury.*“

Regionální disparity mohou být chápány jak v negativním, tak v pozitivním slova smyslu. Zkoumání regionální rozdílu může být prováděno za účelem nalezení slabých stránek regionu, v čem regiony zaostávají, nalezení zdroje problémů. Zjišťování negativních znaků území se často označuje jako disparitní přístup. Na druhou stranu může být důvodem zkoumání nalezení silných stránek regionu a určení komparativních výhod. Tento přístup se však neuplatňuje tak často. Slabé stránky zpravidla vyúsťují do klíčových zranitelností, silné stránky do komparativních výhod zkoumaného objektu (Hučka, 2009).

2.2 Vznik regionálních disparit

Samotný vznik regionálních nerovností bývá obvykle souhrou několika faktorů. Mnoho příčin je dáno geopolitickou povahou regionu. Další faktory jako jsou například geografické umístění a klima mohou nejenom způsobovat disparity samy o sobě, ale zároveň také mohou podněcovat další příčiny nerovností. Příkladem může být, že periferně umístěný region může být neatraktivním místem pro ekonomické aktivity, což může způsobovat nízkou úroveň ekonomické struktury regionu. Tyto fyzické faktory samozřejmě nelze odstranit, jejich dopady mohou být pouze zmírňovány jako například vybudování lepší infrastruktury v periferním regionu. Problém ale může nastat, pokud bude regionální politika zaměřena spíše na měření nerovností mezi regiony, než na identifikaci a analýzu jejich příčin (Wishdalle, 1997).

Kutscherauer (2010) se ve svém výzkumu o regionálních disparitách přiklání k výzkumu Vanhova a Klassena, kteří dle jeho názoru předložili nejucelenější přehled faktorů vzniku regionálních disparit. Jedná se o primární a sekundární faktory.

2.2.1 Primární faktory

Relativně nízká mobilita pracovní síly

Nízká mobilita pracovní síly znamená, že pracovníci nereagují ihned na mzdové rozdíly. Reakce pracovníků na tyto rozdíly jsou pomalé a opoždějí se za poptávkou. To způsobuje regionální deformace v příjmech.

Relativně nízká mobilita kapitálu

Kapitál ve skutečném světě nebývá tak mobilní jak bývá uváděno v teoretických výkladech. Existuje silná rigidita v reakcích kapitálu na rozdíly ve výrobních nákladech. Kutscherauer (2010) dodává, že v české ekonomice je tento fakt ještě zvýrazněn tím, že zde dosud není dostatečně rozvinut trh kapitálu.

Relativně nízká mobilita kapitálu a relativně nízká mobilita pracovní síly jsou dvě důležité příčiny vzniku regionálních disparit v příjmech a zaměstnanosti.

Geografické faktory

Geografické faktory představují nejobecnější vysvětlení regionálních disparit. Periferní umístění regionu může způsobovat například vysoké dopravní náklady, omezený přístup k městským centrům, horší kvalitu dopravních spojů atd. Dalším geografickým faktorem může být špatné přírodní vybavení regionu – horské regiony, regiony se špatnou kvalitou půdy atd.

Ekonomická struktura regionů

Ekonomická struktura každého regionu je velice specifická. Regiony bývají často jednostranně zaměřeny, a pokud dochází v určitém odvětví k útlumu, může to v regionu způsobit vážné problémy se zaměstnaností. Spolu s neschopností se rychle přizpůsobit novým podmínkám v české ekonomice musely některé dříve prosperující regiony čelit vysoké nezaměstnanosti. Příkladem může být například útlum těžební činnosti a těžkého průmyslu, který negativně ovlivnil např. Ostravsko, Sokolovsko, Chomutovsko,...

K *dalším primárním faktorům* se může řadit například institucionální prostředí, politická rozhodnutí v územním uspořádání, psychologické faktory ad.

2.2.2 Sekundární faktory

K regionálním disparitám přispívají ještě sekundární faktory, které vyplývají z faktorů primárních, ale jsou neméně důležité.

Vnější ekonomika

Parametry jako dopravní a spojový systém, kontakt s centrálními úřady a infrastruktura mají vliv na příliv nových firem do regionu. Nové firmy budou spíše investovat v regionech, kde jsou dobře dostupné zdroje a kvalitní infrastruktura.

Demografická situace

Regionální nerovnoměrnosti mohou způsobovat i rozdíly ve vzdělanosti venkovského a městského obyvatelstva nebo rozdíly v přírůstcích obyvatelstva. Saldo migrace poukazuje na atraktivitu regionu, pokud je saldo dlouhodobě kladné, svědčí to o faktu, že region je žádaným místem pro bydlení. Vzdělanost obyvatel potom souvisí s kvalitou lidských zdrojů, což je jeden z předpokladů pro hospodářský rozvoj území.

Rigidita nákladů a cen

Existence setrvačných sil, které brání přirozenému přizpůsobování trhů změnám poptávky a nabídky je dalším faktorem vzniku nerovností. Mzdy v zaostalých regionech často rostou i přes nízkou produktivitu práce, jelikož jsou často výsledkem tripartitních jednání.

Faktory prostředí a ostatní faktory

Přitažlivost místního prostředí je důležitým faktorem pro další rozvoj. Devastované regiony je třeba rekonstruovat, aby byly přitažlivé pro nové investory. Autorka práce se domnívá, že příležitostí v oblasti zvýšení přitažlivosti místního prostředí je také například revitalizace brownfields. Dle Národní strategie regenerace brownfieldů tyto zanedbané a nevyužívané objekty a areály brzdí rozvoj území, negativně působí na životní prostředí, mají negativní socioekonomické dopady a celkově negativně přispívají ke špatnému obrazu územního celku. Jejich vhodnou regenerací lze získat nové příležitosti pro podnikatelské subjekty, což zvýší ekonomickou aktivitu v území, přispěje k tvorbě nových pracovních míst a odstranění environmentální zátěže (CzechInvest, 2008).

Mezi ostatní faktory se dá zařadit rozdílný přístup k inovacím, vytváření vhodného podnikatelského prostředí atd.

2.2.3 Způsob vzniku regionální disparit

Kutscherauer (2010) rozlišuje dvě dimenze vzniku regionálních disparit. Těmi jsou samovolně vznikající disparity a disparity vznikající činností člověka. Samovolně vznikající disparity jsou vyvolané zejména geografickými nebo zdrojově asymetrickými šoky jako jsou například vichřice, povodně apod. Pokud jsou tyto jevy pro dané území charakteristické, obyvatelstvo bude mít větší tendenci k přestěhování. Disparity způsobené činností člověka jsou disparity vyvolané ekonomickou činností člověka, politickými vlivy, vnější ekonomikou atd.

2.3 Klasifikace a indikátory regionálních disparit

Rozdílnosti mezi regiony se vyskytují v několika úrovních. Cílem této kapitoly je nastínit některé pohledy na tyto úrovně a popsat volbu indikátorů, kterými tyto rozdílnosti v jednotlivých úrovních mohou měřit.

2.3.1 Regionální disparity dle geografického měřítka

Disparity se mohou posuzovat v kontextu různých geografických rámců (svět, Evropa, národ) nebo různých územních měřítek (stát, region, obec), přičemž různá měřítka přináší samozřejmě různé výsledky. Obecně lze říci, že disparity mají tendenci se zvyšovat se snižováním územního měřítka. Tedy čím jsou zkoumané jednotky menší, tím větší rozdíly se mezi nimi dají vypočítat. Problémem ale je vhodná volba indikátorů, některé ukazatele nemusí být pro zvolenou územní jednotku dostupné (Kutscherauer, 2010).

2.3.2 Regionální disparity dle věcného hlediska

Dle sféry výskytu se regionální disparity dle většiny autorů dělí na ekonomické, sociální a územní. Každý autor může tyto druhy disparit chápat trochu jinak, do těchto kategorií může zařazovat jiné faktory. Při výsledných závěrech je tak důležité uvážit, jakou autor zvolil metodiku, protože ve zdánlivě stejných oblastech vyhodnocování, mohou být

zjištěny různé výsledky. Pro srovnání jsou uvedeny přístupy dvou autorů zabývajících se regionálními nerovnostmi.

Molle (2007)	Kutscherauer (2010)
<ul style="list-style-type: none"> • Sociální disparity – zaměstnanost, nezaměstnanost, efekty migrace, sociální exkluze • Ekonomické disparity – průmyslová struktura, přímé zahraniční investice, lokalizace průmyslu • Územní disparity – přístupnost na trhy, přístupnost ke znalostem 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociální disparity – obyvatelstvo, sociální vybavenost, sociální patologie • Ekonomické disparity – ekonomický a rozvojový potenciál, ekonomická struktura, lidský potenciál • Územní disparity – fyzicko-geografický potenciál, dopravní a technická infrastruktura, životní prostředí

Existuje mnoho dalších přístupů k hodnocení daného regionu. Jak uvádí Leight a Blakely (2013), při plánování rozvoje regionu je důležité vytvořit ekonomický profil území, který může napomoci lepšímu rozhodování. Tento profil rozdělují celkem do 13 kategorií, k nimž například náleží demografická charakteristika, kvalita života, příjem a mzdy, výzkum, doprava, infrastruktura atd.

2.3.3 Indikátory regionálních disparit

Indikátory disparit mohou být děleny na objektivní a subjektivní. Předpokládá se, že objektivní indikátory mohou ovlivnit životní úroveň obyvatelstva. Jsou jimi například příjem, zdravotnictví, vzdělávání, bydlení apod. Jedná se zpravidla o statistické údaje. Subjektivní indikátory se většinou vytváří metodou dotazování příslušných obyvatel. Zjišťují, jak jsou lidé spokojeni se svou situací, zda jsou šťastní atd. (Molle, 2007).

Pojem indikátor lze pro účely monitorování, programování a evaluace chápat jako způsob měření daného cíle či dosaženého efektu. Indikátor musí být kvantifikovatelný, objektivní a měl by být získán z důvěryhodného zdroje (MMR, 2006).

Tabulka 2: Indikátory sociální sféry regionálních disparit

Sféra	Problémová oblast	Deskriptor	Indikátor
Sociální	Obyvatelstvo	Věková struktura	Průměrný věk, index stáří
		Zdravotní stav	Délka života, pracovní neschopnost, výskyt závažných onemocnění
		Vzdělání	Podíl obyvatel se středoškolským/vysokoškolským vzděláním
		Životní úroveň	Velikost příjmů, vybavenost domácností automobilem
		Migrace	Přírůstek stěhováním na 1000 obyvatel
	Sociální vybavenost	Zdravotnictví	Počet lékařů, lůžek v nemocnicích, samostatných ordinací lékařů, vztahené na počet obyvatel regionu
		Školství	Průměrná obsazenost tříd
		Sociální služby	Počet míst v zařízeních sociální péče, vztahené na počet obyvatel regionu
		Kultura	Síť knihoven, počet středisek pro volnočasové aktivity mládeže
		Sport	Četnost sportovních zařízení vzhledem k počtu obyvatel regionu
		Bydlení	Počet členů v jedné domácnosti
		Sociální patologie	Ohrožení chudobou
	Kriminalita		Počet zjištěných trestních činů vztahený k počtu obyvatel regionu
	Nehodovost		Počet dopravních nehod

Zdroj: Upraveno podle Kutscherauera (2010), str. 59-62

Indikátory regionálních disparit jsou tedy již konkrétní ukazatele, které jsou používány při jejich měření a hodnocení. Tabulka 2 uvádí příklady indikátorů, kterými se dají charakterizovat jednotlivé oblasti sociální sféry disparit. Výběr indikátorů je individuální záležitostí a pro přehlednost se doporučuje vyhodnocovat max. 10 – 15 integrovaných indikátorů. Integrovaný indikátor se skládá z několika primárních a sekundárních indikátorů, které do něj vstupují se stanovenou vahou. (Kutscherauer, 2010)

2.4 Metody hodnocení regionálních disparit

Tato podkapitola představí vybrané metody hodnocení regionálních disparit. Tyto metody patří mezi jednodušší a méně náročné metody. K sofistikovanějším metodám měření regionálních disparit patří vícerozměrné statistické metody, využití ukazatelů míry variability aj. V zahraničí se dále využívá například metoda reálné konvergence či metoda založená na upraveném teritoriálním Giniho indexu.

Metoda meziregionální komparace

Tato metoda patří v České republice k nejpoužívanějším metodám hodnocení regionálních disparit. Metoda je zaměřena na komparaci struktury regionů a vybraných sociálních, ekonomických a územních indikátorů. Výstupem metody jsou nejčastěji regionální analýzy, které jsou následně verbálně hodnoceny (nejsou tedy využívány matematicko-statistické metody výpočtu disparit aj.) Tato metoda však musí respektovat časovou a věcnou srovnatelnost informací a zároveň dbát na kvalitu použitých informací (Kutschrauer, 2010).

Škálovací techniky

Škálovací techniky umožňují uspořádat a očíslovat jednotlivé indikátory. Výhodou metody je, že lze použít údaje založené na metrické i nemetrické bázi. Prostřednictvím techniky očíslování se přiřazují jednotlivým indikátorům (nebo jejich skupinám) konkrétní čísla. Specifickou podobou škálování je metoda semaforu, která namísto očíslování indikátorů používá specifické symboly, které navíc odpovídají určité procentuální úrovni sledovaného indikátoru. K odlišení rozmezí od minimální k maximální hodnotě indikátoru se hojně využívá například dvoubarevná a třibarevná škála nebo sada ikon.

Bodová metoda

Východiskem bodové metody je nalezení regionu, který v případě analyzovaného indikátoru dosahuje maximální nebo minimální hodnoty (je-li žádoucí pokles hodnoty ukazatele). Tento region je poté ohodnocen na 1000 bodů, ostatní regiony potom v rozmezí 0-1000 bodů podle toho, kolik promile činí jejich hodnota z maximální hodnoty. Výhodou

metody je možnost sjednocení indikátorů s různými měrnými jednotkami do bezrozměrných čísel (Tuleja, 2010).

2.5 Regionální disparity v teoriích regionálního rozvoje

Teorie regionálního rozvoje se dají dělit dle mnoha hledisek. Cílem této práce však není do detailu tyto teorie analyzovat, proto bude v této části pouze nastíněno, jak které teorie pohlízejí na regionální disparity a jaké jsou základní přístupy. Ještě předtím než budou popsány hlavní myšlenkové směry, je třeba naznačit alespoň základní přístupy.

Teorie regionální rovnováhy vs. teorie regionální nerovnováhy

Teorie regionální rovnováhy (konvergenční teorie) se přiklánějí k názoru, že přirozenou tendencí regionálního rozvoje je vyrovnávání rozdílů mezi regiony. Na druhou stranu autoři teorií regionální nerovnováhy (divergenční teorie) říkají, že v průběhu vývoje dochází spíše ke zvětšování meziregionálních rozdílů. Zastánci obou teorií většinou připouští, že ve vývoji regionu dochází k procesům vedoucím jak k regionální rovnováze, tak k nerovnováze. Jde však o to, jaké procesy jsou podle nich převažující (Blažek, 2011).

Exogenní vs. endogenní přístup k regionálnímu rozvoji

Exogenní přístup k regionálnímu rozvoji se opírá o exogenní, tedy vnější pomoc. Exogenní přístup podporuje intervence státu. Těmi mohou být například státní dotace, realokace zdrojů do méně výkonných regionů, zvyšování mobility práce a kapitálu (Skokan, 2004). Koncept endogenního růstu upřednostňuje alternativní vývoj regionu s důrazem na sociální rozvoj, růst lidského kapitálu a zdůrazňuje roli lokálních institucí. Tyto teorie podporují inovace a vzdělávání v regionu a využívání lokálních zdrojů (Swajnowska, 2009). Skokan (2004) udává v podstatě totéž a dodává, že státní zásahy jsou v konceptu endogenní regionální politiky pouze doplňkovým nástrojem.

Další část již bude věnována hlavním myšlenkovým proudům v teoriích regionálního rozvoje, budou uvedeny významné teorie a bude posouzeno, zda směřují k regionální rovnováze či nerovnováze a jaký převažuje přístup k regionálnímu rozvoji.

2.5.1 Neoklasické teorie

Neoklasické teorie rozlišují krátkodobý růst, který je založen na přirozené tendenci k vyrovnávání mezi regiony a dlouhodobý růst, který je závislý na růstu kapitálu, populace a technologií.

Jednosektorový model předpokládá, že meziregionální rozdíly jsou způsobené rozdílným tempem růstu kapitálu, pracovní síly a technologií. Dále říká, že meziregionální mobilita produkčních faktorů bude směřovat do oblastí s vyšším výnosem. Mobilita pracovních sil a kapitálu tak bude směřovat opačnými směry, čímž bude docházet k vyrovnávání meziregionálních rozdílů.

Dvousektorový model přidává další dva faktory meziregionálních rozdílů, přesun výrobních faktorů mezi různými sektory a možnost exportu. Na rozdíl od jednosektorového modelu říká, že práce i kapitál můžou proudit jedním směrem, dokud se nedostanou do rovnováhy.

Oba tyto modely však pracují s nerealistickým předpokladem dokonalé mobility výrobních faktorů, dokonalé informovanosti a dokonale pružných cen. Tyto neoklasické teorie se řadí ke konvergenčním teoriím, tedy že rozvoj regionů snižuje rozdíly mezi nimi. Zároveň upřednostňují spíše přirozený rozvoj regionů, který závisí na působení tržních sil. Regiony mají automatickou tendenci k vyrovnávání rozdílů, státní zásahy by měly být minimální a regionální politika má za úkol pouze posilovat tyto vyrovnávací mechanismy.

2.5.2 Nová ekonomická geografie a nové teorie růstu

Tento poměrně mladý směr se začal rozvíjet v přibližně druhé polovině 80. let a vychází z metodologických předpokladů neoklasické ekonomie. Na rozdíl od neoklasiků ovšem bylo upuštěno od předpokladu dokonalé konkurence a klesajících výnosů z rozsahu.

Teorie závislosti na zvolené cestě (path dependance). Tato teorie uvádí, že decentralizované rozhodování může vést k odlišným výsledkům. Předpokládá několik možných rovnovážných stavů, avšak jakého stavu bude dosaženo, závisí na souběhu

historických okolností. Regiony tedy mají tendenci se od sebe vzdalovat. Tvrdí, že růst může vzniknout kdekoli, stačí ho pouze iniciovat.

Teorie endogenního růstu vidí příčinu meziregionálních rozdílů v rozdílné vybavenosti regionů lidskými zdroji a technologiemi. Regionální rozvoj vede ke konvergenci regionů. Státní zásahy mají vliv na to, kterého z možných bodů rovnováhy bude dosaženo.

Nová teorie obchodu říká, že regionální rozvoj směřuje k divergenci regionů a meziregionální rozdíly jsou způsobené náhodou a přirozenou výhodou. Regionální politika má podporovat specializaci a mezinárodní obchod.

Nová teorie růstu se přiklání k názoru, že meziregionální rozdíly jsou způsobené odlišnými technologickými a behaviorálními parametry, což způsobuje rozdílné úrovně stavu rovnováhy v různých regionech. Podpora rozvojových regionů směřuje ke snižování rozdílů mezi regiony.

2.5.3 Keynesiánské teorie a teorie jádro-periferie

Tyto teorie vychází z předpokladů keynesiánské ekonomie, která zohledňuje spíše poptávku po zboží než nabídku. Regionální rozvoj je způsoben tržní nerovnováhou a velikostí poptávky po zboží daného regionu v ostatních regionech. Dle všech teorií tohoto směru způsobuje regionální rozvoj divergenci regionů, regiony se dlouhodobě rozvíjejí nerovnoměrně a je tedy třeba intervence státu. Úplná eliminace nerovností ale není možná a příznivci tohoto myšlenkového směru ji považují dokonce za nežádoucí.

Teorie kumulativních příčin upozorňuje na to, že pokud vzniknou rozdíly mezi regiony, jejich další vývoj bude rozdíly mezi nimi prohlubovat. Změna jednoho faktoru na sebe navazuje změny ostatních faktorů ve stejném směru, proto je občas obtížné určit příčinu problému, stačí pouze jeden negativní impuls, který může spustit kumulativní mechanismus. Řešením je integrovaný rozvojový plán a celospolečensky prospěšné investice.

Teorie nerovnoměrného rozvoje poukazuje na to, že růst přichází nerovnoměrně do různých oblastí. Ovšem pokud nastane, způsobí jeho prostorovou koncentraci do oblastí kolem původního centra růstu. Nerovnoměrný rozvoj se tak stává předpokladem pro růst regionu.

Teorie růstových pólů spatřuje příčinu regionálních disparit v rozdílné ekonomické struktuře. Předpokládá, že některá odvětví se rozvíjejí rychleji než jiná, kterým dominují velké inovující podniky vysílající rozvojové impulsy i do svého okolí. Tato odvětví označuje jako hnací odvětví. Odvětví hnaná potom mohou v závislosti na růstu hnacích odvětví prosperovat také. Růstu se dosáhne pomocí implantace hnacích odvětví.

Teorie exportní základny rozlišuje základní (exportní) a doplňková (obslužná) odvětví. Region se rozvíjí na základě vnějšího podnětu, tedy díky zahraniční poptávce po domácím zboží. Rozvoj regionu tak závisí na jeho schopnosti vyrábět úspěšnou exportní komoditu. Region je pak charakterizován jako území se společnou exportní základnou.

Obecná teorie polarizovaného rozvoje říká, že díky nerovnoměrnému rozložení moci v ekonomice vznikají jádra a periferie. Jádro je charakteristické vysokým stupněm autonomie a schopností tvorby inovací. Příčinu meziregionálních rozdílů vidí v míře autonomie a navrhuje proto decentralizaci a posilování městských regionů na periferiích.

2.5.4 Neomarxistické a strukturalistické teorie

Neomarxistické teorie považují nerovnoměrný rozvoj regionů za důsledek strukturálních a sociálních nerovností v kapitalistickém systému. Divergenční tendence regionálního rozvoje jsou způsobeny nestabilitou kapitalistického systému. Jakékoli intervence ze strany státu ke snížení těchto nerovností jsou tudíž neúčinné, jelikož tyto snahy zmírňují pouze následky, ale neřeší příčiny.

Teorie nerovné směny rozděluje státy na vyspělé a zaostalé v závislosti na výši mzdové hladiny. Vysoké mzdy ve vyspělých zemích jsou faktorem růstu a nejsou výsledkem technického pokroku. Uvádí, že žádná země nedosáhla ekonomického rozvoje v období, kdy měla nízkou úroveň mezd. Navrhuje tak zvýšení mzdové hladiny v rozvojových

zemích, které by zvýšilo koupěschopnost obyvatel a uvedlo tak místní ekonomiku do pohybu.

Teorie mezoekonomiky vidí problém v nerovnoměrném rozdělení ekonomické moci. Tvrdí, že z velkých firem se formuje nový sektor mezoekonomika, přičemž tyto velké firmy často vytvářejí více než 50 % produkce, což je staví do pozice monopolu či oligopolu. V méně vyspělých regionech existují pouze malé firmy, které jim nejsou schopné konkurovat. Měla by být posílena regulační role státu a odborů.

Houpačková teorie nerovnoměrného rozvoje říká, že kapitál se vždy přesouvá do oblastí s nejvyšší mírou zisku, při poklesu ziskovosti se přesouvá opět jinam. Řešení vidí v odstranění kapitalismu.

Třetí úroveň teorie krize vidí problém v naakumulovaném kapitálu, teritoriální aliance brání jeho znehodnocení. Řešením je odstranění kapitalismu.

2.5.5 Kritickorealistické teorie

Teorie územních dělb práce geografky Doreen Massey je sice neomarxistickou teorií, ale vyznačuje se výraznými prvky kritického realismu, a proto má vlastní kategorii. Prostor je třeba chápat jako systém propojených sociálních vztahů. Nová dělba práce je důsledkem změn sociálních vztahů, které utváří ekonomický prostor. Období velkých sociálních a ekonomických změn je tedy zároveň často obdobím prostorových změn. Každý typ prostorové struktury organizace výroby vytváří různé formy geografických nerovností. Řešení regionálních nerovností spatřuje Massey v decentralizaci a změně společenskoekonomického systému.

2.5.6 Institucionální směry

Institucionální teorie se zaměřují zejména na způsoby, jak zvýšit vzájemnou interakci a učení jednotlivých subjektů v regionu. Toho může být dosaženo prostřednictvím intervencí veřejného sektoru jako je například zvýšení investic do vzdělání, podpora vzniku institucí na podporu vědy a výzkumu nebo organizací, které podporují a usnadňují vzájemnou

komunikaci mezi podniky v regionu. Důležitá je také podpora místních podnikatelských sdružení, která ale nemůže fungovat bez zájmu a iniciativy soukromých firem. Dle institucionálních směrů jsou nejučelnější investice do vzdělávání, do lidských zdrojů a výchovy kvalifikovaných lidí. Mezi teorie institucionální patří například:

- Teorie výrobních okrsků
- Teorie učících se regionů
- Teorie flexibilní specializace
- V novějších přístupech také teorie klastrů, regionálních inovačních systémů, globálních komoditních řetězců atd.

2.5.7 Současnost

Současné období regionální politiky by se dalo označit třetím obdobím jejího působení, s převahou institucionálních přístupů. Tento směr regionální politiky funguje přibližně od 70. let 20. století po současnost. Regionální politika inspirovaná neoliberalními teoriemi se soustředila především na podporu lokální iniciativy (deregulační opatření, podpora MSP), naproti tomu regionální politika inspirovaná keynesiánskými teoriemi je formulovaná z centrální úrovně (lákání přímých zahraničních investic, realokace zdrojů do zaostalejších regionů). Regionální politika současnosti klade důraz na využití a mobilizaci endogenního rozvojového potenciálu a mobilizaci místních aktiv (lidského potenciálu, znalostí, kulturního a přírodního dědictví apod.). Dochází k přibližování veřejného a soukromého sektoru, dochází k jejich spolupráci (public private partnership). V současnosti dochází k rozšíření nástrojů regionální politiky a ke snaze řešení příčin problémů, ne pouze následků (Blažek, 2011).

3 Socioekonomická analýza subregionu

Subregion je tvořen obcí a jejím nejbližším spádovým územím. Obec je nodálním centrem, pokud je významnou z hlediska dojížděky do zaměstnání a do škol alespoň pro jednu obec. Centrum subregionu dále musí splňovat tyto podmínky:

- počet obyvatel obce vyšší než 1000
- existence základní školy v obci (alespoň 1. stupeň)
- ordinace praktického lékaře v obci
- pošta v obci

Centra subregionu mohou být dále klasifikována dle funkcí, které plní ve svém spádovém území. Pokud se v obci nachází významný zaměstnavatel (firma s více než 100 zaměstnanci) a zároveň nedisponuje střední školou, jedná se o centrum mikroregionálního významu. Přítomnost střední školy činí z obce centrum regionálního významu. Pokud má obec více než 90 000 obyvatel a nachází se v ní vysoká škola, jedná se o velmi významné regionální centrum.

V rámci Libereckého kraje se nachází 10 center regionálního významu. Jsou jimi Česká Lípa, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Lomnice nad Popelkou, Mimoň, Nový Bor, Semily, Tanvald a Turnov (Žižka, 2013).

Ve srovnání s vymezením ORP v Libereckém kraji si lze povšimnout, že ORP Železný Brod není subregionálním centrem, přirozeně spáduje k Jablonci nad Nisou. Naopak centrem regionálního významu, které netvoří ORP, je Mimoň. Zbýlých 8 ORP se shoduje s vymezením subregionálních center, nicméně lze najít odlišnosti ve spádujících obcích. Například subregion Turnov zahrnuje převážně obce z ORP Turnov (ale ne všechny), navíc jednu z ORP Železný Brod (obec Koberovy) a jednu z ORP Semily (obec Veselá).

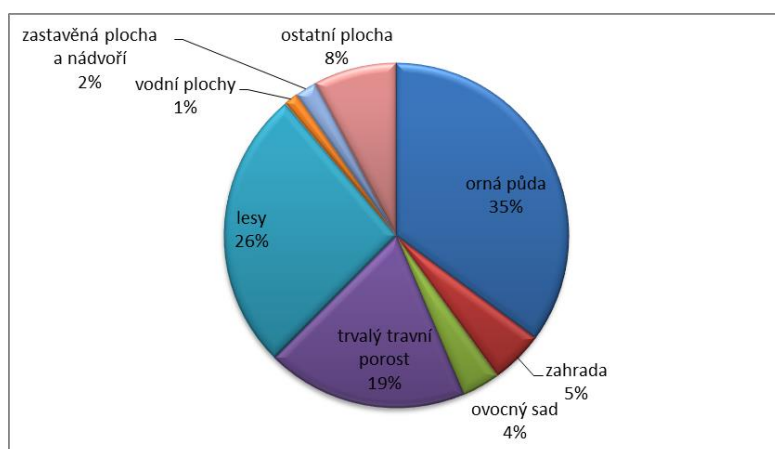
Subregiony vymezené na základě dojížděky mohou lépe zachycovat spádovost obcí, než vymezení na základě administrativních hranic. Nevýhodou je, že nejsou statisticky podchycené tak, jako jsou třeba právě ORP. Data jsou tedy nejprve získávána za každou obec zvlášť a následně jsou pomocí matematických operací získána data za subregion.

3.1 Subregion Turnov

Subregion Turnov se nachází v jižní části Libereckého kraje, částí sousedí se Středočeským a Královehradeckým krajem. Subregion tvoří 35 obcí. Jsou jimi Čtveřín, Frýdštejn, Hrubá Skála, Jenišovice, Kacanovy, Karlovice, Klokočí, Koberovy, Kobyly, Ktová, Lažany, Loučky, Mírová pod Kozákovem, Modřišice, Ohrazenice, Olešnice, Paceřice, Pěňčín, Přepeře, Přišovice, Radimovice, Radostná pod Kozákovem, Rovensko pod Troskami, Soběslavice, Svijanský újezd, Svijany, Sychrov, Tatobity, Troskovice, Turnov, Veselá, Vlastibořice, Všeň, Vyskeř a Žernov (TULa, 2011). Subregionální centrum Turnov je největším městem v okrese Semily a čtvrtým největším městem v Libereckém kraji.

3.1.1 Územní charakteristika

Celková rozloha subregionu je 244,4 km². Obrázek 1 popisuje využití půdy v regionu. Nejvíce je zde zastoupená orná půda, dále lesy a následuje trvalý travní porost. Poměrně vysoké je i zastoupení ovocných sadů (4 %) vzhledem k podílu zastavěné plochy (2 %). Území se nachází v prostoru Turnovské pahorkatiny, nadmořská výška obcí se pohybuje v rozmezí 240-474 m. n. m, region je tedy poměrně členitý. Nejvýznamnějším vodním tokem je řeka Jizera, která je využívána nejenom jako zdroj pitné vody, ale je také oblíbená vodáky. Převážná část území regionu je součástí CHKO Český ráj, s čímž souvisí turistický potenciál regionu, ale zároveň i limity využívání území (Město Turnov, 2012).

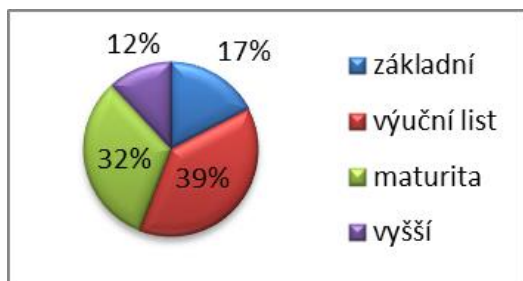

Obrázek 1: Využití půdy v subregionu Turnov
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚa, 2016)

3.1.2 Demografická struktura

V subregionu žije k 1. 1. 2015 celkem 32 674 obyvatel. V obci Turnov, která tvoří centrum subregionu, žije ke stejnému datu 14 362 obyvatel. Více než 1000 obyvatel má pouze 6 obcí a ve více než polovině obcí žije méně než 500 obyvatel. Status města má kromě Turnova pouze Rovensko pod Troskami. Vzhledem k rozloze území je jeho hustota zalidnění přibližně 134 obyvatel/km², což téměř odpovídá průměru České republiky (133 obyvatel/km²). V poměru narození/zemřelí se i v tomto regionu projevuje problém nízké porodnosti, přirozený přírůstek obyvatel za rok 2014 byl - 43 obyvatel. Saldo migrace naopak vykazuje kladné hodnoty, a to 156 obyvatel, tedy více lidí se do regionu přistěhovalo, než vystěhovalo. Celkový přírůstek obyvatel tak za rok 2014 byl 113 obyvatel. Průměrný věk obyvatel subregionu je 41,8 let (ČSÚa, 2016).

Vzdělanostní struktura obyvatelstva vychází z dat SLDB z roku 2011, tato data tedy mohou být aktualizovaná pouze jednou za deset let. Obyvatelstvo bylo pro zjednodušení rozděleno do 4 skupin, do skupiny s maximálním dosaženým základním vzděláním, se získaným výučním listem, s maturitou a se vzděláním vyšším (vyšší odborné a vysokoškolské). Na obrázku 2 je zobrazena vzdělanostní struktura subregionu. Nejvíce obyvatel dosáhlo středního odborného vzdělání (39 %), dále středoškolského (32 %), základního (17 %) a nejmenší zastoupení mají obyvatelé s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním (12 %). V obci Turnov je situace mírně příznivější, vyššího vzdělání zde dosahuje 14 % obyvatel (ČSÚ, 2014).

Obrázek 2: Vzdělanostní struktura obyvatel subregionu Turnov
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚ, 2014)

3.1.3 Nezaměstnanost

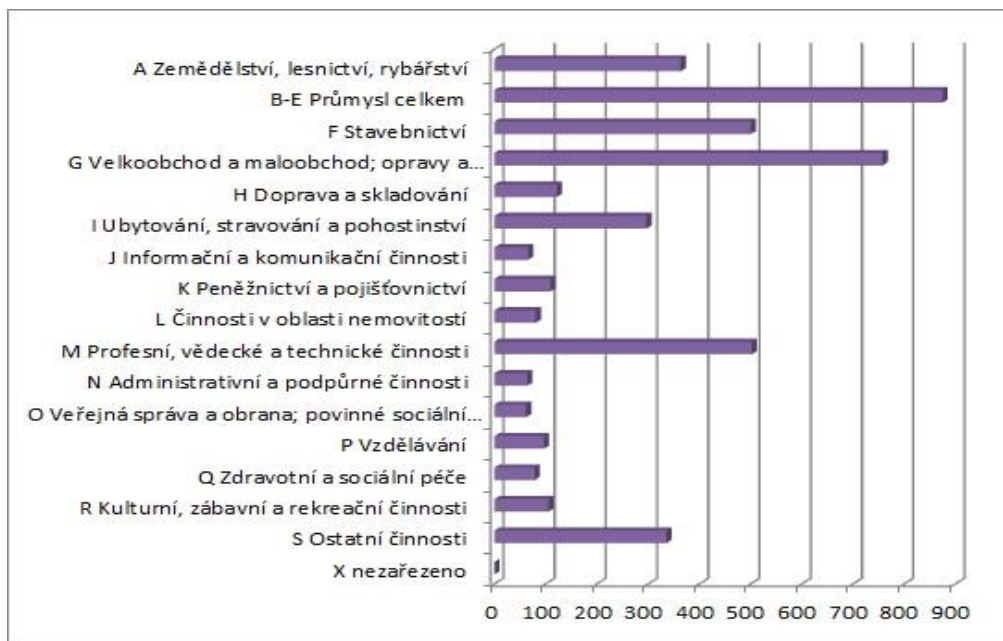
Průměrná nezaměstnanost subregionu v prosinci 2015 byla 4,8 %. Tato hodnota je nižší než celorepublikový průměr, podíl nezaměstnaných osob v ČR byl v prosinci 2015 6,2 %. Vzhledem k tomu, že některé obce mají malý počet obyvatel, mohou dosahovat často extrémních hodnot. Například obec Troskovice (98 ob.) dosáhla nejvyšší nezaměstnanosti v subregionu (17,2 %), protikladem je obec Lažany (227 ob.), která vykazovala ke stejnému datu nulovou míru nezaměstnanosti. Celkově bylo v prosinci 2015 na území subregionu 430 volných pracovních míst, z nichž se více než 50 % nacházelo v obci Turnov. Dosažitelných uchazečů o práci bylo celkem 1064, což znamená, že na jedno pracovní místo připadalo přibližně 2,5 uchazečů. (MPSV, © 2006-2016)

3.1.4 Ekonomická struktura

Mezi tradiční odvětví regionu patří sklářství a strojírenství, v posledních letech se na zdejší ekonomice začal podílet i automobilový průmysl. Z obr. 3 je patrné, že nejvíce podniků na Turnovsku je průmyslově orientovaných (20 %), další významnou složku tvoří podniky v kategorii velkoobchodu a maloobchodu (17 %), stavebnictví (11 %) a profesní, vědecké a technické činnosti (11 %) (ČSÚa, 2016).

Významnými zaměstnavateli v regionu jsou například Grupo Antolin Turnov (výroba komponent pro automobilový průmysl), Ontex CZ (výroba hygienických pomůcek), Kamax (výroba spojovacího materiálu), Preciosa (výroba skleněné bižuterie), Sklostroj (výroba sklářských strojů), Granát Turnov (výroba šperků) či Pivovar Svijany (pivovarnictví). Z výčtu významných zaměstnavatelů lze říci, že průmyslová struktura podniků je poměrně rozmanitá, není zaměřena jednostranně (Město Turnov, 2013).

Obrázek 3: Struktura a počet podnikatelských subjektů dle odvětví na území Turnovska
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚa, 2016)

V oblasti Turnovska vykonává svou činnost mnoho dalších malých a středních podniků. Podnikání formou fyzické osoby provozuje na Turnovsku přibližně 82 % subjektů. Podnikatelská činnost je zde poměrně rozvinutá, což napomáhá zlepšování ekonomiky regionu. Podrobnější členění zobrazuje tabulka 3.

Tabulka 3: Podnikatelské subjekty Turnovska dle právní formy

Fyzické osoby celkem	3773
FO podnikající dle živnostenského zákona	3184
FO podnikající dle jiného než živnostenského zákona	292
Zemědělští podnikatelé	249
Právnícké osoby celkem	825
Celkem	4598

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚa, 2016)

3.1.5 Občanská vybavenost

Občanská vybavenost obcí je důležitým ukazatelem atraktivity místa bydlení. Některé služby je obec povinná poskytovat ze zákona, ostatní záleží pouze na zvážení dané obce. Obecně lze říci, že dobrá občanská vybavenost obce je základem pro spokojený život jejích obyvatel.

Školství

Možnost základního vzdělávání nabízí na území regionu celkem 15 obcí, tedy méně než 50 % z nich. V obcích, ve kterých se základní škola nenachází, je ve většině případů zajištěna veřejná doprava do některé ze sousedních obcí či přímo do Turnova. Výjimku tvoří obce Olešnice a Vlastibořice, kterými sice veřejná doprava projíždí, ale jízdní řády neodpovídají potřebám dojíždějícího školáka. Síť mateřských škol je podobná rozložení základního vzdělávání, mateřská škola se nachází v 15 obcích, přičemž v samotném Turnově se nachází celkem 8 těchto zařízení. Střední školství je soustředěné pouze do obce Turnov, v obci se nachází Gymnázium, Střední zdravotnická škola, Střední uměleckoprůmyslová škola a Obchodní akademie, hotelová škola a střední odborná škola. Nabídka středního vzdělávání je rozmanitá, dají se zde studovat obory ekonomické, zdravotnické, uměleckořemeslné nebo například strojírenské. Vyšší uměleckoprůmyslová škola potvrzuje šperkařskou tradici na Turnovsku. Tabulka 4 podrobněji rozepisuje rozmístění školských zařízení na Turnovsku (MŠMT, © 2013-2016)

Tabulka 4: Struktura vzdělávání na Turnovsku

Školství	Počet	Obce
Mateřská škola	22	Hrubá Skála, Jenišovice, Koberovy, Mírová pod Kozákovem, Ohrazenice, Olešnice, Paceřice, Pěnčín, Přepeře, Příšovice, Rovensko pod Troskami, Svijanský újezd, Tatobity, Turnov (8), Všeň
Základní škola (1. - 5. roč.)	12	Hrubá Skála, Koberovy, Mírová pod Kozákovem, Ohrazenice, Pěnčín, Přepeře, Příšovice, Svijanský újezd, Sychrov, Tatobity, Turnov, Všeň
Základní škola (1. – 9. roč.)	6	Jenišovice, Kobyly, Rovensko pod Troskami, Turnov (3)
Střední odborné učiliště	0	
Gymnázium	1	Turnov
Střední odborná škola	3	Turnov
Vyšší odborná škola	1	Turnov
Speciální škola	3	Turnov

Zdroj: Vlastní zpracování dle MŠMT (© 2013-2016)

Zdravotní a sociální služby

Nejvýznamnějším zdravotnickým zařízením na území regionu je Panochova nemocnice Turnov, která poskytuje péči v základních oborech – chirurgie, interna, ortopedie,

rehabilitace a následná péče. V rámci restrukturalizace nemocnice došlo ke zrušení dětského a porodnického oddělení, rodičky tak musí využívat nemocnice v nejbližším okolí – převážně Liberec, Jablonec nad Nisou, Jilemnice a Jičín. Většina ambulantních zařízení se nachází přímo v Turnově, jedná se například o obory jako všeobecné a dětské lékařství, stomatologie, gynekologie, revmatologie, alergologie, ORL, oční a kožní lékařství (Město Turnov, 2013). Na území subregionu provozuje samostatnou ordinaci 25 praktických lékařů (18 z nich v obci Turnov) a nachází se zde 6 lékáren (ÚZIS ČR, 2010).

Sociální služby zajišťuje především obec Turnov, mimo ní poskytují služby v sociální oblasti obce Karlovice, Mírová pod Kozákovem, Příšovice a Vlastibořice. V těchto obcích lze nalézt kapacitně menší domy s pečovatelskou službou. V Turnově sociální oblast zajišťuje především příspěvková organizace Zdravotní a sociální služby Turnov, která zajišťuje terénní pečovatelskou službu a provoz 3 domovů pro seniory. Dále v obci působí například středisko pro výchovu a vzdělávání dětí s kombinovanými vadami, sdružení pro péči o duševně nemocné a postižené nebo mateřské centrum. Na území subregionu se však nenachází žádné nízkoprahové centrum, azylový dům, dům na půl cesty nebo denní stacionář (MPSVb, © 2006-2016).

3.1.6 Dopravní infrastruktura

Oblastí Turnovska prochází dva významné silniční tahy. Jedná se o dálnici D 10 Praha – Ohrazenice a silnici pro motorová vozidla I/35 Liberec – Ohrazenice, která v Turnově přechází v silnici I. třídy a pokračuje přes Jičín na Hradec Králové. Tyto tahy umožňují velice dobrou dostupnost Liberce (vzdálenost z Turnova cca 27 km) a Prahy (vzdálenost z Turnova cca 78 km). Situace ve směru na Hradec Králové je poněkud horší, tato dopravní trasa je hodně vytěžovaná a naprosto nedostačující. Situaci by měla vyřešit plánovaná rychlostní komunikace R 35, která by měla výrazně ulevit obcím na stávající trase. Skrze region vedou také dvě silnice II. třídy. Jedná se o silnici II/610 Turnov – Mnichovo Hradiště a silnici II/283 Turnov – Stará Paka, která zajišťuje spojení do Semil (Město Turnov, 2013).

Železniční propojení regionu zajišťují železniční tratě 030 Pardubice – Liberec, 041 Jičín – Turnov a 070 Praha – Turnov. Tyto tratě jsou na mnoha úsecích zastaralé a počítá se s jejich modernizací. (LIBERECKÝ KRAJ, 2007)

Skrze region vede projekt Greenway Jizera, což je síť cyklostezek vedoucí více či méně podél řeky Jizery z Jizerských hor, přes Krkonoše a Český ráj do Středních Čech. Cílem projektu je přiblížit trasy blíže k řece, vylepšit komfort pro cyklisty a zlepšit jejich kvalitu a povrch. To znamená vybudování mnoha nových úseků a mostů přes řeku. V oblasti Turnovska je vybudována trasa vedoucí z Turnova na Malou Skálu, její dokončení povzbudilo turistický ruch, na obou koncích se nachází půjčovna koloběžek a velice oblíbenou se stala varianta z Malé Skály lodí a z Turnova zpět na koloběžce. (Sdružení Český ráj, © 1992-2016)

3.1.7 Turistické cíle

Region má velký turistický potenciál, nachází se v něm mnoho atraktivních turistických cílů. Mezi významné hrady a zámky patří bezesporu zřícenina hradu Trosky, zámek Hrubá Skála, zámek Sychrov, hrad Valdštejn, Státní zámek Hrubý Rohozec či hrad Frýdštejn. Lákadlem regionu jsou též pískovcová skalní města – Hruboskalské skalní město, Klokočské a Betlémské skály. Mezi další vyhledávané cíle patří Muzeum Českého ráje v Turnově, Dlaskův statek, rozhledna na Kozákově nebo například areál pivovaru Svijany (Město Turnov, 2013). Pivovar láká nejenom na prohlídky v průběhu roku, ale jeho Slavnosti svijanského piva přilákají do obce Svijanský újezd obvykle více než 10 000 návštěvníků.

Informace o atraktivitách, zajímavých událostech, ubytovacích a restauračních službách v regionu může návštěvník získat ve 3 turistických informačních centrech, které se nachází v Karlovicích, Rovensku pod Troskami a v Turnově (Liberecký kraj, 2010). Na území subregionu Turnov se nachází celkem 49 ubytovacích zařízení, 19 z nich funguje pouze v letní sezóně. Problémem je nedostatek kvalitnějších služeb cestovního ruchu, který by přilákal náročnější návštěvníky a zvýšil tak například i počet zahraničních turistů (ČSÚb, 2016)

3.1.8 SWOT analýza území

Tabulka 5 zobrazuje silné a slabé stránky regionu, dále pak příležitosti a hrozby, které mohou území určitým způsobem ovlivnit. Následující text potom tyto jevy blíže rozvádí.

Silné stránky

Většina území se nachází v CHKO Český ráj, která se vyznačuje unikátními přírodními i historickými památkami. Český ráj je nejstarší CHKO v České republice a návštěvníkům má rozhodně co nabídnout. Obce jako Turnov nebo Rovensko pod Troskami tvoří ideální výchozí body pro výlety do Českého ráje.

Turnovsko je oblast s poměrně nízkou nezaměstnaností, což může být ovlivněno pestrá strukturou ekonomiky. Ačkoli má region tradici ve sklářství a strojírenství, nachází se zde několik významných zaměstnavatelů i mimo tyto obory. Příkladem je firma ONTEX CZ s.r.o., která je zaměřena na výrobu hygienických pomůcek, což je odvětví, které není tolik náchylné ke snižování výroby v období krize. Dobrá dopravní dostupnost ve směru na Mladou Boleslav (potažmo Prahu) napomohla rozvoji podniků, vyrábějících součásti pro automobilový průmysl.

Vedle těchto velkých firem však na Turnovsku provozuje svou činnost velké množství podnikatelů, kteří představují přes 80 % všech ekonomických subjektů, podrobněji viz tabulka 3 na str. 40. Počet podnikatelů je vzhledem k celkovému počtu obyvatel poměrně vysoký, podnikatelská činnost je na území regionu hojně zastoupená.

Turnovsko je tradiční šperkařskou oblastí, která je známá především pro svůj granát. Turnovsko se snaží udržovat tradici v této oblasti, střední uměleckoprůmyslová škola poskytuje vzdělání v oblastech zpracování drahých kamenů, zlatnictví a úprava šperků atd. Šperkařskou image podporuje letní festival Kámen a šperk, který se koná vždy v červenci v obci Turnov.

Podmínky pro vzdělávání jsou dobré, 44 % obcí disponuje minimálně I. stupněm ZŠ. Ostatní dojíždějí do vedlejších obcí či přímo do Turnova. Kapacita turnovských škol je dostatečná a s rezervou pojme i žáky spádových obcí (Město Turnov, 2013).

Slabé stránky

Nedostatečné dopravní spojení směrem na Semily přetěžuje především centrum Turnova. Problémem jsou hlavně nákladní automobily pokračující přes Semily do Harrachova a následně do Polska.

Turistický potenciál regionu je využíván převážně v letních měsících, mimo sezónu návštěvnost klesá. Důležitá je podpora aktivit a podnikatelských záměrů, které by dokázaly přilákat návštěvníky i mimo sezónu.

Na území regionu se nachází mnoho chátrajících objektů, které jsou buď zcela nevyužité, nebo využívány pouze částečně a neefektivně. Problém těchto objektů je, že jsou převážně v soukromém vlastnictví (LIBERECKÝ KRAJb, 2007).

Příležitosti

Vybudování plánovaného úseku R 35 může ulevit obcím, skrze něž vede momentální hlavní tah na Hradec Králové. Současně zlepšení dopravního spojení východním směrem může ještě více zatraktivnit polohu regionu pro možné investory. S tím souvisí i přizpůsobení územního plánování a vytvoření prostoru pro rozšíření průmyslových zón.

V oblasti cestovního ruchu existují rezervy v kvalitě poskytovaných služeb. Ubytování je nabízeno převážně v penzionech, v letních měsících poté i v chatových osadách či kempech. Rozšíření nabídky poskytovaných služeb, především určitých nadstandardů, může přilákat i náročnější zahraniční klientelu. Nevyužitý je však i potenciál jednoduché venkovské turistiky, kdy jde především o blízkost přírody, domácí produkty, kuchyni, farmaření, kontakt se zvířaty atd.

Hrozby

Neochota vlastníků brownfields k jejich prodeji může mít za následek další dlouhodobé chátrání objektů, což znamená nejenom neefektivní využití ploch, ale zároveň i negativní image regionu.

Hospodářský útlum některého z tradičních oborů Turnovska jako je například sklářský a strojírenský průmysl. Region v posledních letech hodně ovlivňuje i automobilový průmysl. Grupo Antolin je jeden z největších zaměstnavatelů a díky vynikající dopravní dostupnosti část obyvatel jezdí za prací do Škoda Auto Mladá Boleslav. Útlum v tomto odvětví by tedy mohl způsobit znatelné zvýšení nezaměstnanosti i na Turnovsku.

Mezinárodní firmy (viz například odvětvově stabilní Ontex CZ) by mohly dospět k rozhodnutí přesunout část, nebo celou svou výrobu do některé ze svých zahraničních poboček, což by opět způsobilo zvýšení nezaměstnanosti.

Stárnutí obyvatelstva může způsobit přetlak na zařízení sociálních služeb. Nezbytné je monitorování situace, v případě pokračování tohoto trendu by mohla být kapacita těchto zařízení nedostatečná.

Tabulka 5: SWOT analýza subregionu Turnov

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrá dopravní dostupnost do Liberce a Prahy • turistická atraktivita regionu • nástupní místa do Českého ráje (Turnov, Rovensko pod Troskami,...) • většina území v CHKO Český ráj • nízká míra nezaměstnanosti • diferenciovaná struktura ekonomiky • tradiční řemesla • rozvinuté malé a střední podnikání • Široká vzdělávací síť 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečné dopravní spojení ve směru na Semily • cestovní ruch převážně v letní sezóně • nevyužité brownfields • rezervy v sociálních službách
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Vybudování rychlostní silnice R35 • rozšiřování průmyslových zón • rozvoj venkovské turistiky • zkvalitnění služeb cestovního ruchu • příliv zahraničních turistů 	<ul style="list-style-type: none"> • Neochota soukromých vlastníků k prodeji brownfields • stárnutí obyvatelstva • hospodářská recese některého z tradičních odvětví (sklářství, strojírenství, automobilový průmysl) • přesun mezinárodních firem do zahraničí

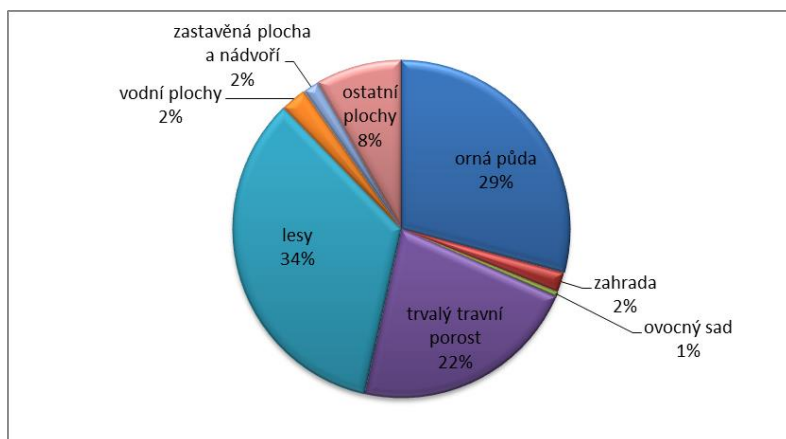
Zdroj: Vlastní zpracování

3.2 Subregion Česká Lípa

Subregion Česká Lípa se nachází v západní části Libereckého kraje, svou částí sousedí s Ústeckým a Středočeským krajem. K subregionálnímu centru Česká Lípa přirozeně spádují celkem 32 obcí. Jsou jimi Blatce, Blíževedly, Bohatice, Brniště, Dubá, Holany, Horní Libchava, Horní Police, Chlum, Chotovice, Jestřebí, Kamenický Šenov, Kozly, Kravaře, Kvítkov, Nový Oldřichov, Provodín, Skalice u České Lípy, Slunečná, Sosnová, Starý Šachov, Stružnice, Stvolínky, Svojkov, Tuhaň, Velenice, Velká Bukovina, Volfartice, Vrchovany, Zahrádky, Zákupy a Žandov (TULb, 2011). Naprostá většina obcí se nachází na území okresu Česká Lípa, výjimkou jsou pouze obce Starý Šachov a Velká Bukovina, které k České Lípě přirozeně spádují z okresu Děčín.

3.2.1 Územní charakteristika

Celková rozloha území je 531,3 km². Obrázek 4 popisuje využití půdy na tomto území – největší plochu tvoří lesy, orná půda a trvalé travní porosty. Území subregionu je členité, nadmořská výška obcí se pohybuje v rozmezí 217-525 m.n.m (ČSÚa, 2016). V jeho jižní části se nachází nížinné území, severozápad pokrývá podhorské pásmo, obec Kamenický Šenov leží na hranici Lužických hor a Českého Středohoří. Nejvýznamnější řekou je Ploučnice, která je při dostatečném množství vody využívána vodáky. Mezi významné vodní plochy regionu potom patří soustava Holanských rybníků a Novozámecký rybník. Do území subregionu okrajově zasahuje CHKO České středohoří a CHKO Kokořínsko (Město Česká Lípa, 2014).

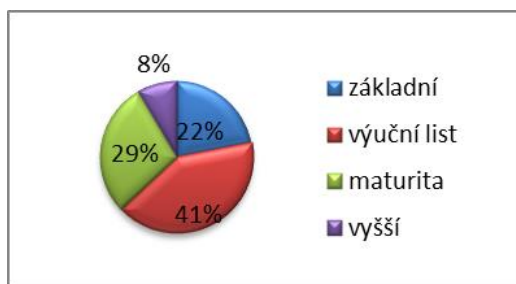
Obrázek 4: Využití půdy v subregionu Česká Lípa
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚa, 2016)

3.2.2 Demografická struktura

V subregionu žije k 1. 1. 2015 celkem 62 253 obyvatel, přičemž celkem 36 934 obyvatel žije přímo v České Lípě. Hustota zalidnění je 117 obyvatel/km², což je přibližně o 20 obyvatel/km² méně, než je průměr České republiky. Celkem 14 obcí má méně než 500 obyvatel a pouze 7 obcí má více než 1000 obyvatel. Kromě České Lípy má status města ještě Dubá, Kamenický Šenov, Zákupy a Žandov. Subregion vykazuje pozitivní přirozený přírůstek, v roce 2014 se narodilo o 93 obyvatel více, než zemřelo. Kladných hodnot nabývá i přírůstek stěhování, přistěhovalo se v poměru k vystěhovalým o 32 obyvatel více. Celkový přírůstek tak za rok 2014 byl 125 obyvatel. Průměrný věk obyvatelstva je 40,2 let (ČSÚa, 2016).

Vzdělanostní struktura obyvatelstva subregionu vychází z dat SLDB z roku 2011. Obyvatelstvo bylo stejně jako u subregionu Turnov rozděleno do 4 skupin a to do skupiny s maximálním základním vzděláním, středním odborným vzděláním (zakočené výučním listem), získanou maturitou a vyšším vzděláním. Z obr. 5 je patrné, že naprosto nejvíce obyvatel subregionu získalo střední odborné vzdělání zakončené výučním listem. Celkem 63 % obyvatel nemá maturitu. Vyšší odborné či vysokoškolské vzdělání má pouze 8 % obyvatel subregionu, v České Lípě je situace jen o trochu příznivější, vyšší vzdělání zde má 10 % obyvatel (ČSÚ, 2014).

Obrázek 5: *Vzdělanostní struktura obyvatel subregionu Česká Lípa*
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚ, 2014)

3.2.3 Nezaměstnanost

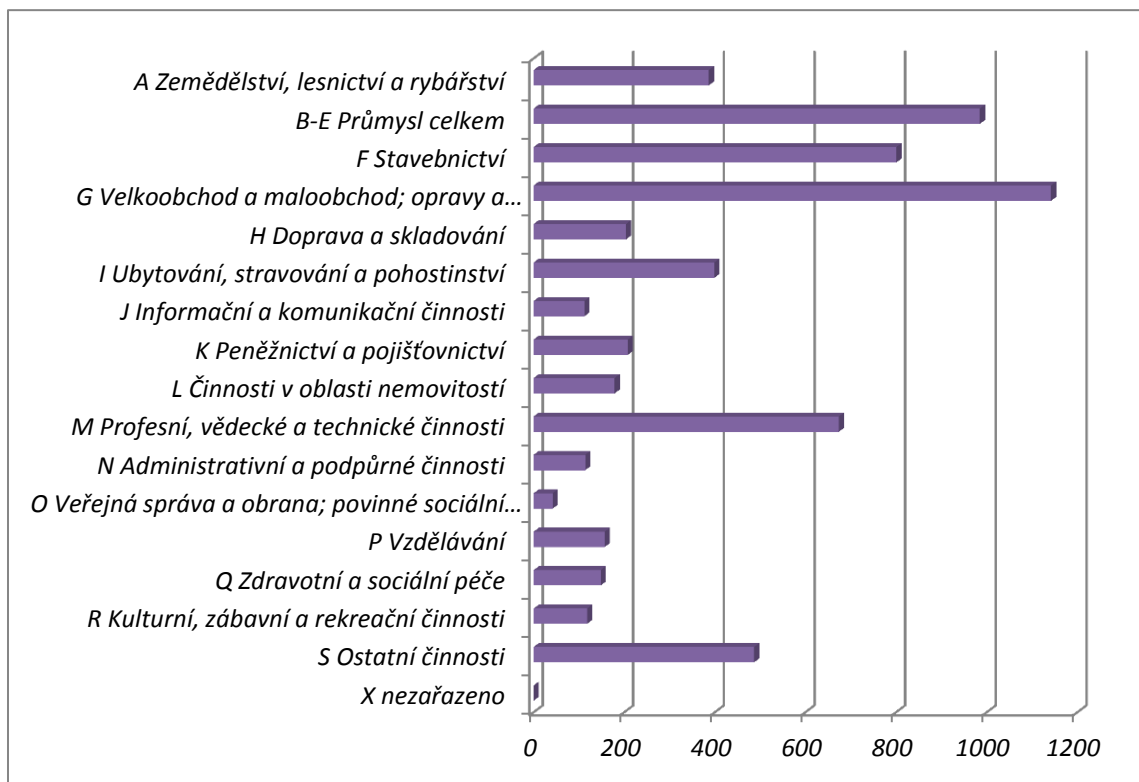
Průměrná nezaměstnanost v subregionu byla v prosinci roku 2015 přibližně 6,1 %. Tato hodnota je v souladu s republikovým průměrem ve stejném období. Extrémních hodnot dosahují obvykle obce s malým počtem obyvatel, na území Českolipska jsou to obce

Chlum (247 obyvatel, nezaměstnanost 16,7 %), Tuhaň (281 obyvatel, nezaměstnanost 14,4 %) nebo Vrchovany (112 obyvatel, nezaměstnanost 10,1 %). Naopak nejnižší míru nezaměstnanosti vykazovala obec Brniště (2,2 %), která má více než 1000 obyvatel a tento extrém tedy není ovlivněn malým počtem obyvatel. Celkem žilo na území regionu 2402 dosažitelných uchazečů a k dispozici bylo 1088 volných pracovních míst. Na jedno pracovní místo tak připadali 2,2 uchazeči o zaměstnání. (MPSV, © 2006-2016)

3.2.4 Ekonomická struktura

Ekonomické subjekty Českolipska jsou orientované především na služby velkoobchodu a maloobchodu (19 %), průmysl (16 %), stavebnictví (13 %) a profesní, vědecké a technické činnosti (11 %). Celkem v subregionu vykazuje aktivitu 6 303 podnikatelských subjektů. Průmysl je zastoupen především automobilovým a strojírenským průmyslem, v obci Kamenický Šenov má velkou tradici navíc sklářský průmysl. Sklářská tradice zde sahá až do 17. století a sklářství dopomohlo vzniknout dalšímu tradičnímu odvětví v obci – výrobě svítidel. Obr. 6 ukazuje podrobněji strukturu a počet podnikatelských subjektů na území subregionu Česká Lípa (ČSÚa, 2016).

V oblasti průmyslu je Českolipsko hodně orientováno na automobilový průmysl. Mezi významné zaměstnavatele v tomto oboru patří například Johnson Controls Automobilové Součástky, k.s. (výroba autopotahů) a Johnsons Colntrols Autobaterie, s.r.o. (výroba autobaterií) nebo Fehrer Bohemia, s.r.o. (výplně sedadel). Mimo automobilový průmysl stojí za zmínku podniky jako například Bombardier Transportation Czech Republic, a.s. (výroba komponentů pro železniční dopravu), Festool, s.r.o. (výroba nástrojů a nářadí pro truhláře, malíře a automotive) nebo PRECIOSA-LUSTRY, a.s. (výroba a servis svítidel) (Město Česká Lípa, 2014).

Obrázek 6: Struktura a počet podnikatelských subjektů dle odvětví na Českolipsku

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚa, 2016)

V oblasti Českolipska provozuje svou činnost mnoho menších podnikatelských subjektů. Jak ukazuje tab. 6, jako fyzická osoba provozuje své podnikání 5201 podnikatelských subjektů, což je přibližně 82,5 % ze všech podniků vykazující aktivitu na tomto území.

Tabulka 6: Podnikatelské subjekty Českolipska dle právní formy

Fyzické osoby celkem	5201
FO podnikající dle živnostenského zákona	4494
FO podnikající dle jiného než živnostenského zákona	469
Zemědělní podnikatelé	171
Právní osoby celkem	1101
Celkem	6302

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚa, 2016)

3.2.5 Občanská vybavenost

Občanská vybavenost obcí je důležitým předpokladem pro jejich rozvoj. Lidé jsou základní složkou rozvojového potenciálu, a pokud nebudou mít k dispozici základní služby, nebudou mít důvod v regionu setrávat.

Školství

Vybavenost obcí mateřskými školami je velmi dobrá, možnost umístění dítěte do zařízení pro předškolní děti nabízí celkem 20 obcí, což tvoří přibližně 60 % z celkového počtu a jenom v České Lípě se nachází 12 takovýchto zařízení. Základní školství je už trochu omezenější, základní školu lze nalézt v 16 obcích subregionu. Na druhou stranu je velice zajímavé, že polovina z nich nabízí možnost kompletního základního vzdělání, přičemž například v obcích Horní Police, Jestřebí a Kravaře žije méně než 1000 obyvatel. Střední vzdělávání je koncentrováno především do České Lípy, výjimkou je Kamenický Šenov, kde se nachází Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská, která udržuje tradici sklářského průmyslu v obci. V České Lípě se potom nachází Gymnázium, Obchodní akademie, SOŠ a SOU Česká Lípa, Střední průmyslová škola a dále také 2 soukromé střední školy – Soukromá podnikatelská střední škola a Euroškola Česká Lípa střední odborná škola. Na území subregionu se nenachází žádné zařízení pro vyšší vzdělávání, tuto možnost však nabízí Nový Bor (vzdálenost z České Lípy cca 10 km), kde se nachází Vyšší odborná škola sklářská. Tabulka 7 podrobněji rozepisuje rozmístění vzdělávacích zařízení v subregionu (MŠMT, © 2013-2016).

Tabulka 7: Struktura vzdělávání na Českolipsku

Školství	Počet	Obce
Mateřská škola	32	Bliževedly, Brniště, Česká Lípa (12), Dubá, Holany, Horní Libchava, Horní Police, Jestřebí, Kamenický Šenov (2), Kravaře, Nový Oldřichov, Provodín, Skalice u České Lípy, Sosnová, Stružnice, Velká Bukovina, Volfartice, Zahrádky, Zákupy, Žandov
Základní škola (1. – 5. ročník)	9	Brniště, Holany, Horní Libchava, Kamenický Šenov, Nový Oldřichov, Stružnice, Volfartice, Zahrádky, Žandov
Základní škola (1. – 9. ročník)	16	Česká Lípa (9), Dubá, Horní Police, Jestřebí, Kamenický Šenov, Kravaře, Skalice u České Lípy, Zákupy
Střední odborné učiliště	1	Česká Lípa
Gymnázium	1	Česká Lípa
Střední odborná škola	5	Česká Lípa
Vyšší odborná škola	0	
Speciální škola	2	Česká Lípa

Zdroj: Vlastní zpracování dle MŠMT (© 2013-2016)

Zdravotnictví a sociální služby

Největším poskytovatelem zdravotních služeb je nemocnice s poliklinikou, která se nachází v České Lípě a poskytuje lůžkovou i ambulantní péči v mnoha oborech jako je například ortopedie, chirurgie, gynekologie a porodnictví, pediatrie, neurologie aj. Mimo nemocnici působí na území mnoho samostatných ambulantních zařízení jako stomatologie, oční, kožní, logopedické ambulance, dokonce i několik ambulantních zařízení psychologů a psychiatrů. Na území provozuje ordinaci praktického lékaře celkem 48 lékařů, přičemž většina z nich je soustředěná v České Lípě (34), zbytek vykonává svou činnost v dalších 9 obcích. Na území je obyvatelům k dispozici celkem 13 lékáren, které jsou opět koncentrovány v České Lípě (ÚZIS ČR, 2010).

Největším poskytovatelem sociálních služeb na Českolipsku je příspěvková organizace Sociální služby města České Lípy, která zajišťuje provoz 3 ubytovacích zařízení pro seniory a 2 azylových domů – Dům humanity je určen pro osoby bez domova, Dům rychlé pomoci pomáhá obětem domácího násilí. Dalším velkým poskytovatelem sociálních služeb je Farní charita Česká lípa, která provozuje azylový dům, nízkoprahové centrum pro děti a mládež a další doplňkové sociální služby. Kromě těchto služeb se v České Lípě nachází ještě denní stacionáře a sociální poradenství. Mimo Českou Lípu se na území subregionu nachází ještě další tři domy s pečovatelskou službou nabízející pobytovou službu a to v Horní Polici, Kamenickém Šenově a Zákupech. V Zákupech se také nachází další nízkoprahové centrum pro děti a mládež. V obci Jestřebí se nachází zařízení nabízející pobytové služby ženám se sníženou soběstačností a mentálním postižením, v obci Dubá je centrum sociální rehabilitace poskytující pobytové služby pro tělesně postižené osoby a osoby po úrazu, které ještě nejsou schopné vrátit se do běžného života. V subregionu se také nachází dva dětské domovy a to v obci Dubá a v České Lípě (MPSVb, © 2006-2016).

3.2.6 Dopravní infrastruktura

Území Českolipska se nachází v západní části Libereckého kraje, které se z velké části skládá ze zemědělských ploch a lesů. Hustota zalidnění je pod průměrem České republiky, není tedy divu, že silniční síť v této oblasti není příliš hustá. Územím neprochází žádná dálnice ani rychlostní komunikace. Spojení do některých větších měst zajišťují tři silnice

I. třídy. Jedná se o silnici I/9, která vede z Prahy, přes Českou Lípou do Rumburku (hraniční přechod do SRN), dále I/15 vedoucí z obce Zahrádky do Mostu a silnici I/38, která vede z Jestřebí směrem na Mladou Boleslav. Silnice I/9 patří mezi velmi vytížené úseky Libereckého kraje. Zajišťuje napojení z Prahy směrem na Německo a je tedy hojně využívána jak osobní, tak nákladní dopravou. Tento dopravní tah vede přímo skrze město Česká Lípa, středem města tak hojně projíždí jak osobní, tak nákladní doprava. Dopravní dostupnost do větších měst ve směru na východ či západ je horší, převážně po silnicích II. a III. třídy (Město Česká Lípa, 2014).

Železniční tratě jsou stejně většina tratí v Libereckém kraji zastaralé a nemodernizované. Nejvýznamnější jsou tratě 086 a 081, které vedou z Děčína přes Českou Lípou do Liberce a dále trať 080, která propojuje Českolipsko s Rumburkem a zajišťuje tak spojení na Německo (LIBERECKÝ KRAJ, 2007).

Zajímavostí je cyklostezka Varhany vedoucí z České Lípy do Kamenického Šenova, která vede zcela mimo dopravní komunikace. Tato 3 metry široká cyklostezka byla slavnostně otevřena po šesti letech budování v roce 2013. Cyklostezka vznikla na podporu rozvoje cestovního ruchu menších přilehlých obcí a také zároveň zvýšila bezpečnost cyklistů, bruslařů a chodců (SDRUŽENÍ ČESKOLIPSKO, © 2000-2016).

3.2.7 Turistické cíle

Oblast Českolipska je charakteristická velkou rybníční soustavou, přičemž nejznámější rybník ze všech - Máchovo jezero, do území subregionu již nezasahuje, ale nachází se v jeho těsné blízkosti (Jestřebí 5 km, Česká Lípa 16 km). Na území subregionu se však nachází ještě jiné zajímavé vodní plochy, příkladem může být Novozámecký rybník, který je rájem ornitologů, pro rekreační účely slouží Holanské rybníky. Z nabídky hradů a zámků stojí za zmínku národní kulturní památka zámek Zákupy, ostatní objekty jsou spíše zříceniny hradů, např. vodní hrad v České Lípě, Svojkov, Ronov, Chudý hrádek aj. Významným turistickým cílem návštěvníků Českolipska je Panská skála u Kamenického Šenova. Čedičový útvar připomínající varhany je nejstarším chráněným geologickým útvarem na území ČR. Z muzeí lze jmenovat sklářské muzeum v Kamenickém Šenově a Muzeum hasičské techniky v Novém Oldřichově. Vlastivědné muzeum a galerie v České

Lípě má několik poboček, jednu i v obci Kravaře, kde se nachází muzeum lidové architektury. Územím regionu prochází mnoho turistických tras, které turisty provedou skrze různorodé přírodní památky, jako je například Peklo a Bobří soutěska (SDRUŽENÍ ČESKOLIPSKOb, © 2000-2016).

Na území regionu může návštěvník získat informace o kulturním dění, přírodních i kulturních památkách, jízdách řádech atd. v celkem 5 infocentrech, a to v České Lípě, Dubé, Kamenickém Šenově, Kravařích a Zákupcích (SDRUŽENÍ ČESKOLIPSKOc, © 2000-2016). V regionu se nachází celkem 33 ubytovacích zařízení, 9 z nich funguje pouze v letní sezóně (ČSÚb, 2016).

3.2.8 SWOT analýza území

Tab. 8 na straně 55 představuje silné a slabé stránky území, dále příležitosti a hrozby pro toto území. Následující text tyto údaje detailněji vysvětluje a zdůvodňuje.

Silné stránky

Silnou stránkou je rozmanitost sociálních služeb na území regionu. Nachází se zde několik domů s pečovatelskou službou a domovů pro seniory, azylové domy, nízkoprahová zařízení a také dětské domovy.

Možnost základního vzdělávání poskytuje přibližně polovina obcí v subregionu a navíc polovina z těchto obcí nabízí kompletní základní vzdělávání, což je pro menší obce poměrně neobvyklé. Díky tomu i na druhém stupni základní školy je ve třídách méně dětí než ve městech a to dává vyučujícím prostor pro individuálnější přístup ke každému žákovi.

Obce v subregionu se vyznačují svou velkou rozlohou, což znamená velké množství pozemků pro další rozvoj. Tyto pozemky mohou obce využít pro rozvoj bytové výstavby. Obyvatelstvo subregionu vykazuje poměrně příznivou věkovou strukturu, další plochy pro výstavbu rodinných domů by mohly do regionu přilákat další mladé rodiny. V okolí České Lípy již vzniklo několik satelitních městeček, na druhou stranu některé obce jako například

Kravaře se snaží výstavbu co nejvíce omezit a zachovat tak tradiční lidový ráz obce. Zachování lidové architektury napomáhá udržení identity obce, kulturních tradic a takové obce jsou ideálním cílem pro venkovskou turistiku.

Slabé stránky

Vzdělanostní struktura obyvatelstva dle sčítání obyvatelstva z roku 2011 vykazuje nepříznivé hodnoty. Pouze 8 % obyvatelstva starší patnácti let má vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání, podíl obyvatelstva s maximálně základním vzděláním dosahuje vyšších hodnot, než průměrný podíl na celorepublikové úrovni.

Na území se také nachází mnoho nevyužitých brownfields, které jsou většinou ve špatném stavu. Mnoho z nich však má potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, jedná se především o chátrající objekty zámků a jiných historicky významných objektů (LIBERECKÝ KRAJ, 2007).

Přímo na území subregionu se nenachází velké množství významných turistických cílů, navíc jak již bylo napsáno, mnoho potenciálních turistických cílů chátrá. Region však těsně sousedí s turisticky významnými oblastmi jako Máchovo jezero a oblast Kokořínska.

Vysoká intenzita osobní i nákladní dopravy v centru České Lípy má negativní dopady na životní prostředí a zvyšuje hluk ve městě. Chybí obchvat města, který by svedl alespoň nákladní dopravu mimo město.

Příležitosti

Revitalizace chátrajících zámeckých a historických objektů by mohla dopomoci ke zvýšení atraktivity regionu, spolu s lepší propagací území by mohlo dojít k oživení cestovního ruchu. Tyto zámecké objekty jsou ve velké míře ve veřejném vlastnictví, takže obcím odpadá starost s neochotnými vlastníky objektů, na druhou stranu tyto objekty vyžadují velké investice, na které však obce nemají prostředky.

Mnoho obcí si zachovává venkovský ráz regionu se zachovalou lidovou architekturou a disponují velkými nezastavěnými plochami využitelných pro zemědělství, potenciál pro rozvoj venkovské turistiky je tedy značný.

Českolipsko dle územně analytických podkladů disponuje připravenými plochami pro vznik průmyslových zón. Přilákání nových zahraničních investorů, kteří by napomohli k diverzifikaci místního průmyslu, by nejenom přineslo nové pracovní příležitosti, ale zároveň by místní ekonomika nebyla v takové míře závislá na jednom odvětví.

Dokončení obchvatu silnice I/9 kolem České Lípy může napomoci zklidnění centra města. Plán vybudování obchvatu města je rozdělen do tří etap, první z nich byla dokončena v roce 2011, od té doby se projekt pozastavil. Druhá etapa výstavby by měla být započatá pravděpodobně až v roce 2018. Obchvat by mohl svést především nákladní dopravu z centra, jelikož tento obchvat je veden přes průmyslovou zónu v JZ části České Lípy a má pokračovat až do Nového Boru.

Hrozby

Jako každý region i Českolipsko mohou ohrožovat současné problémy společnosti. Hospodářská krize negativně ovlivňuje především průmyslová odvětví, mezi riziková odvětví patří ve velké míře automobilový průmysl. Lidé v období krize omezují spotřebu a klesá jejich poptávka po luxusních statcích, jako jsou například nové automobily. Na Českolipsku je mnoho významných zaměstnavatelů orientováno právě na tento průmysl. Pokud by tak díky například hospodářské krizi nastal útlum v tomto odvětví, došlo by pravděpodobně k velkému nárůstu nezaměstnanosti.

Českolipsko vykazuje příznivou věkovou strukturu, ovšem i v této oblasti se může později projevit současný jev stárnutí populace. V takovém případě by bylo nezbytné vybudovat další sociální zařízení pro seniory, nebo alespoň rozšiřovat kapacitu stávajících objektů.

Vybudování obchvatu kolem České Lípy bylo už jednou pozastaveno. Obchvat prochází průmyslovou zónou, kde prozatím také končí. V budoucnu má být prodloužen do Nového Boru. Zlepšení dostupnosti průmyslové zóny by přitom mohlo být jedním z faktorů, který by mohl přilákat nové zahraniční investory. Další odklad tedy není žádoucí.

Tabulka 8: SWOT analýza subregionu Česká Lípa

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Základní školství • Rozmanitost sociálních služeb • Věková struktura obyvatel • Velká rozloha obcí • Zachovalá lidová architektura vybraných obcí 	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělanostní struktura obyvatel • Málo turisticky významných atraktivit na území subregionu • Nevyužité brownfieldy • Dopravní vytíženost České Lípy
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Podpora agroturistiky • Lepší propagace regionu • Revitalizace chátrajících objektů • Příliv zahraničních investorů • Dobudování obchvatu I/9 	<ul style="list-style-type: none"> • Hospodářská recese • Velcí zaměstnavatelé v oblasti automotive • Stárnutí obyvatelstva • Další odklad obchvatu I/9

Zdroj: Vlastní zpracování

4 Komparace regionů dle zvolených indikátorů

Disparity mezi subregionem Turnov a Česká Lípa budou vyhodnoceny na základě několika oblastí. Každá z těchto oblastí zahrnuje obvykle několik indikátorů, u nichž bylo požadováno, aby byly dostupné na úrovni obcí. Tato práce se inspirovala indikátory, které byly použity pro vymezení hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje v Programu rozvoje Libereckého kraje 2014-2020 a zároveň indikátory, které byly využity ve výzkumu Technické univerzity v Liberci, který byl uznán jako nová metodika pro měření disparit na úrovni obcí. Oblasti byly zvoleny podobně jako v této nové metodice, jen s mírnými úpravami, jelikož autorka práce nebude postupovat ve vyhodnocování disparit faktorovou, ale pouze komparativní analýzou. Indikátory tedy byly zařazeny do jednotlivých oblastí tak, aby se neopakovaly a zároveň zachovaly určité logické zařazení do celku. Pomocí komparace jednotlivých indikátorů bude potom možné zjistit disparity mezi subregionem Turnov a Česká Lípa.

4.1 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je významným makroekonomickým ukazatelem, který je použitelný pro jakoukoli územní jednotku – ať už za stát, kraj, okres či za jednotlivou obec. Ukazatel, který byl zvolen pro srovnání mezi subregionálními jednotkami, je podíl nezaměstnaných osob. V měření nezaměstnanosti došlo ke změně metodiky MPSV od ledna 2013, do té doby byla jako ukazatel nezaměstnanosti využívána míra registrované nezaměstnanosti. Hodnoty za jednotlivé subregiony byly získané pomocí zjištění hodnot za jednotlivé obce a pomocí aritmetického průměru byla získána hodnota za celé území. Podíl nezaměstnaných osob byl zjišťován za prosinec 2015, dalo by se tedy říci, že tab. 9 zobrazuje stav k 1. 1. 2016. Na základě dat poskytovaných Úřadem práce ČR bylo možné dohledat ještě údaje o počtu dosažitelných uchazečů a volných pracovních míst v obci. Zajímavý je fakt, že i přes vyšší nezaměstnanost na území Českolipska, vykazuje právě území České Lípy příznivější poměr dosažitelných uchazečů na pracovní místo.

Tabulka 9: Údaje k nezaměstnanosti za prosinec 2015

	Nezaměstnanost	Dosažitelní uchaz.	Volná prac. místa	Uchazečů/pr. místo
Česká Lípa	6,1 %	2402	1088	2,2
Turnov	4,8 %	1064	430	2,5

Zdroj: Vlastní výpočty dle dat MPSV (MPSVa, © 2006-2016)

Pro názorné porovnání nezaměstnanosti v regionech byla ještě propočítána míra registrované nezaměstnanosti dle údajů MPSV vždy za prosinec v letech 2007 – 2011, tedy v období před hospodářskou krizí a v jejím průběhu. Data za roky 2012 a 2013 nejsou za jednotlivé obce k dispozici. Z tab. 10 je zřejmé, že nezaměstnanost na Českolipsku je dlouhodobě vyšší než na Turnovsku. Hospodářská krize však zasáhla oba regiony v podobné míře, v roce 2009 dosáhla přibližně dvojnásobných hodnot v porovnání s rokem 2007. Díky chybějícím údajům za roky 2012 a 2013 nelze jednoznačně určit, který region se z krize vzpamatoval rychleji.

Tabulka 10: Vývoj nezaměstnanosti v subregionech v letech 2007-2011 (v %)

	12/2007	12/2008	12/2009	12/2010	12/2011
Česká Lípa	8,17	9,76	15,71	15,97	14,97
Turnov	4,58	5,63	9,35	10,14	8,44

Zdroj: Vlastní výpočty na základě dat MPSV (MPSVa, © 2006-2016)

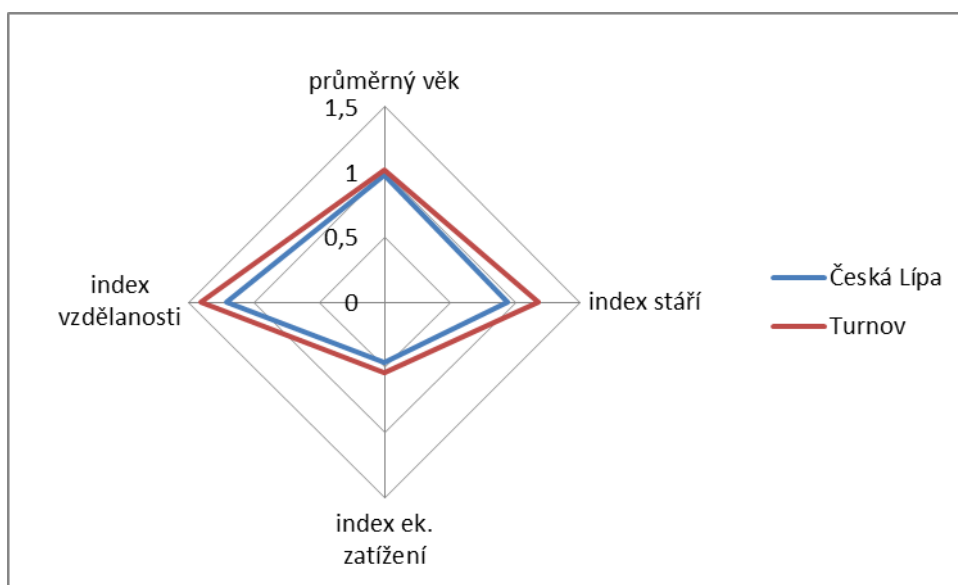
4.2 Obyvatelstvo

Disparity týkající se obyvatelstva regionu lze vymezit na základě několika indikátorů. V rámci této práce byly vybrány: průměrný věk obyvatelstva, index stáří, index ekonomického zatížení a index vzdělanosti. Průměrný věk, index stáří a index ekonomického zatížení jsou indikátory, u nichž je žádoucí co nejnižší hodnota. Index vzdělanosti je naopak indikátorem, u kterého vyšší číslo znamená lepší dosažený výsledek.

Index stáří vyjadřuje poměr obyvatel starších 65 let na populaci do 14 let, tento indikátor tak může poskytnout informaci o tom, v jaké míře se region potýká s problémem stárnutí obyvatelstva. Větší podíl obyvatelstva starších 65 let signalizuje fakt, že tato skupina roste rychleji, než celková populace. Index ekonomického zatížení potom vyjadřuje součet těchto dvou věkových kategorií v poměru k počtu produktivních obyvatel.

Průměrný věk byl přepočítán na procenta, jako základ, od kterého se tento procentuální stav odvíjí, byl použit průměrný věk obyvatelstva v celém Libereckém kraji v roce 2014. Ten dosáhl hodnoty 41,4 let a ten byl označen jako 100 %.

Jak lze vidět z obr. 7, subregion Česká Lípa vykazuje nižší hodnoty ve všech sledovaných indikátorech, což je žádoucí u 3 ze 4 vybraných indikátorů. Index vzdělanosti naopak poukazuje na lidský potenciál v regionu, vzdělanější obyvatelé mají větší možnosti při výběru pracovních míst, obvykle mají vyšší příjmy a mohou přispívat k rozvoji regionu. Turnovsko oproti Českolipsku disponuje větším podílem obyvatel s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním a zároveň menším podílem obyvatel s maximálně základním vzděláním. Pokud by tedy faktor obyvatelstva byl rozdělen na dvě podskupiny: věkovou strukturu a vzdělanost obyvatelstva, tak z hlediska věkové struktury je lépe hodnoceno Českolipsko, z hlediska vzdělanosti je to potom Turnovsko.

Obrázek 7: Obyvatelstvo v subregionech Česká Lípa a Turnov
Zdroj: Vlastní výpočty dle dat ČSÚ (ČSÚa, 2016)

4.3 Atraktivita místa bydlení

Jako atraktivní místo bydlení lze označit místo, kde probíhá výstavba nových bytů, lidé se do tohoto místa stěhují, čili pravděpodobně i hustota zalidnění bude vyšší. Jako ukazatele pro komparaci regionů v této oblasti byly zvoleny: intenzita přírůstku obyvatelstva, index

migrace, intenzita bytové výstavby a hustota zalidnění. Všechny tyto ukazatele jsou maximalizačního typu, tedy čím vyšší hodnoty, tím vyšší atraktivita bydlení.

Intenzita přírůstku obyvatelstva byla získána jako poměr stavu obyvatelstva v rozmezí pěti let. V tomto případě byly použity údaje z let 2010 a 2014. Z výpočtu lze soudit, že v pětiletém horizontu se počet obyvatel zvýšil v obou regionech pouze nepatrně. Tento fakt pravděpodobně souvisí s celorepublikovým jevem nízké porodnosti.

$$IPO_{\check{C}L} = 62\,253 / 62\,188 = 1,001$$

$$IPO_{TU} = 32\,674 / 32\,048 = 1,020$$

Index migrace je vypočítán jako saldo migrace za posledních pět let ke stavu obyvatelstva k 31. 12. 2014. Pětileté období lépe charakterizuje migrační tendence obyvatelstva, než pouze údaj za jeden rok. Saldo migrace bylo vypočítáno na základě dat ČSÚ. Českolipsko v letech 2010-2014 vykazovalo převážně negativní saldo přírůstku stěhováním, každoročně se z regionu vystěhovalo přinejmenším 150 obyvatel, obrat přišel až v roce 2014, kdy saldo přírůstku vykázalo kladné hodnoty, a to ve výši 32 obyvatel. Naproti tomu Turnovsko ve sledovaném období vykazovalo každoročně kladné saldo přírůstku obyvatel. Tato fakta odráží i index migrace, který udává, že na každých 1000 obyvatel se z oblasti Českolipska vystěhovalo během pěti let přibližně 12 obyvatel, naproti do regionu Turnovska se na každých 1000 obyvatel během pěti let přistěhovalo přibližně 23 obyvatel.

$$MIG_{\check{C}L} = (-722 / 62\,253) * 1000 = -11,6$$

$$MIG_{TU} = (759 / 32\,674) * 1000 = 23,4$$

Intenzita bytové výstavby je dalším významným ukazatelem atraktivity místa bydlení. Dá se předpokládat, že nové byty se budou stavět především v místech s dobrou občanskou vybaveností, dopravní dostupností atd. Bytová výstavba v letech 2010 - 2014 byla získána vlastními propočty dat z databáze ČSÚ (ČSÚa, 2016) a vztažena k průměrnému počtu obyvatel v tomto období. V absolutní hodnotě bylo ve sledovaném období vystavěno více bytových jednotek na Českolipsku (482) než na Turnovsku (467). Tato výstavba však byla vztažena na počet obyvatel v regionu, konkrétně ukazatel intenzita bytové výstavby udává

počet vystavěných bytů na 1000 obyvatel regionu. Výsledek tohoto indikátoru ukazuje na téměř dvojnásobnou intenzitu bytové výstavby v regionu Turnovska.

$$IBV_{\text{ČL}} = (482 / 62351,4) * 1000 = 7,7$$

$$IBV_{\text{TU}} = (467 / 32\,413,4) * 1000 = 14,4$$

Hustota osídlení je posledním indikátorem, zařazeným do oblasti atraktivity místa bydlení. Tento indikátor by mohl stát také zřejmě zcela samostatně, jelikož jeho význam je mnohoznačný. Vyšší hustota osídlení neznamena pouze fakt, že území je atraktivní a lidé se na toto území stěhují, čímž zvyšují hustotu osídlení, ale zároveň z ekonomického hlediska znamená, že hustěji osídlené obce mohou dostat více finančních prostředků z přerozdělených daní.

Hustota osídlení subregionu Česká Lípa = 117 obyvatel/km²

Hustota osídlení subregionu Turnov = 134 obyvatel/km²

4.4 Občanská vybavenost

Občanská vybavenost je pro účely hodnocení hospodářského rozvoje obcí hodnocena především na základě školství a zdravotnictví. Mezi ukazatele občanské vybavenosti bývá často zařazen počet základních škol, počet ordinací praktického lékaře, počet lékáren. V této oblasti byl přidán ještě ukazatel počtu mateřských škol, jelikož v dnešní době, kdy je tlak na matky, aby se co nejrychleji vrátily do práce, je důležité, aby měly možnost umístit své dítě do mateřské školy. Všechny tyto ukazatele byly vypočítány jako počet zařízení na 1000 obyvatel. Tyto ukazatele však mohou být diskutabilní, alespoň co se vzdělávacích zařízení týče, jelikož zde může hrát velkou roli jejich kapacita. Pro lepší zhodnocení vzdělávacích zařízení by bylo nejvhodnější místní došetření.

Počet mateřských škol vztažený k počtu obyvatel je příznivější pro subregion Turnov. Při hodnocení rozmístění by však dopadla v hodnocení lépe Česká Lípa. Možnost umístění

dítěte do mateřské školy poskytuje 20 z 33 obcí, což je přibližně 60 %, oproti Turnovsku kde se mateřská škola nachází přibližně v 45 % obcí.

$$MSK_{\check{C}L} = (32 / 62\ 253) * 1000 = 0,51$$

$$MSK_{TU} = (22 / 32\ 674) * 1000 = 0,67$$

I v základním školství by dle indikátoru počet základních škol na 1000 obyvatel byl subregion Turnov hodnocen lépe. Při prozkoumání rozptýlení škol na území jednotlivých regionů by opět pomyslně vyhrálo Českolipsko, zde by ten rozdíl už ale nebyl tak výrazný. Základní školy se na Českolipsku nachází v 48 % obcí, na Turnovsku v 43 % obcí.

$$ZSK_{\check{C}L} = (27 / 62\ 253) * 1000 = 0,43$$

$$ZSK_{TU} = (21 / 32\ 674) * 1000 = 0,64$$

Ukazatel počet ordinací praktického lékaře na 1000 obyvatel už podává přesnější obraz reality, jelikož v ordinaci samostatného praktického lékaře bude ordinovat vždy pouze 1 lékař. Mírně příznivější je počet praktických lékařů pro dospělé a děti a dorost na Turnovsku. Pokud by tento ukazatel měl být vyjádřen v názornější formě, lze ho upravit tak, že na Českolipsku připadá na ordinaci praktického lékaře přibližně 1297 obyvatel, na Turnovsku je to přibližně 1257 obyvatel.

$$OPL_{\check{C}L} = (48 / 62\ 253) * 1000 = 0,77$$

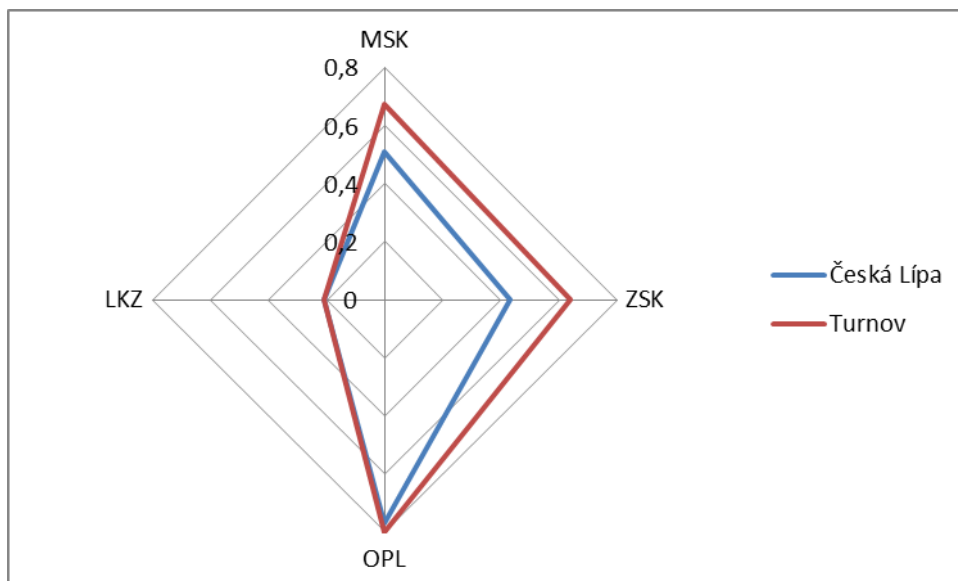
$$OPL_{TU} = (26 / 32\ 674) * 1000 = 0,80$$

Pro dodržení metodiky v této oblasti občanské vybavenosti bylo i vyhodnocení lékáren vypočítáno jako počet lékáren na 1000 obyvatel v regionu. Z vypočteného indikátoru vyplývá, že počet lékáren v přepočtu na 1000 obyvatel regionu je v obou regionech shodný.

$$LKZ_{\check{C}L} = (13 / 62\ 253) * 1000 = 0,21$$

$$LKZ_{TU} = (7 / 32\ 674) * 1000 = 0,21$$

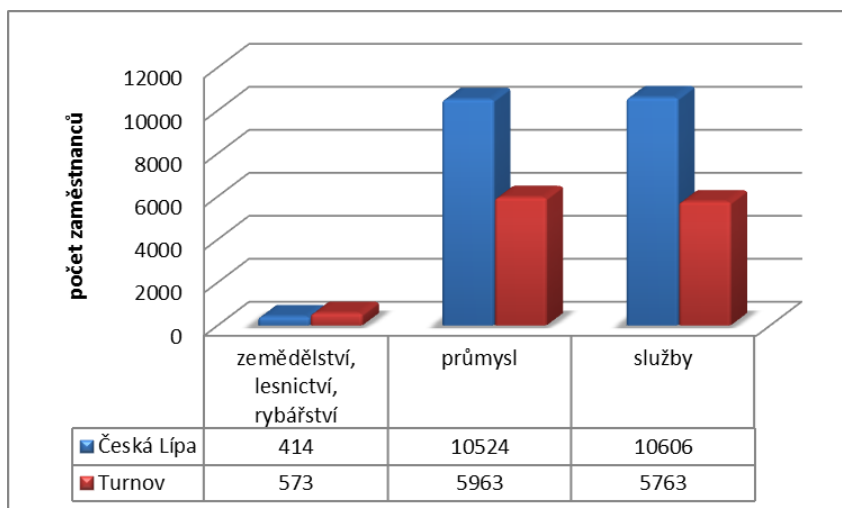
Obrázek 8: Občanská vybavenost v subregionech Česká Lípa a Turnov
 Zdroj: Vlastní propočty dle dat MŠMT (© 2013-2016) a ÚZIS (2010)

4.5 Ekonomické činnosti

Do oblasti ekonomické činnosti byly zahrnuty ukazatele nějakým způsobem související s ekonomikou regionu. Porovnána bude struktura ekonomiky, relativní počet podnikatelů, podíl ekonomických subjektů na produktivní populaci a daňové příjmy obce.

Strukturu ekonomiky lze charakterizovat ukazatelem zaměstnanosti v jednotlivých sektorech. Data byla získána z databáze ČSÚ, konkrétně ze SLDB 2011 (ČSÚ, 2014), tudíž tyto data je možné aktualizovat pouze jednou za deset let. Data byla zjištěna cca od 85 % zaměstnaných osob, v některých případech zařazení nebylo zjištěno. Přesto se autorka práce domnívá, že tento vzorek je pro porovnání dostatečný.

Struktura ekonomiky je v obou regionech velice podobná, to lze vypožorovat již z obr. 9, který zobrazuje počet zaměstnanců v jednotlivých sektorech. Tento fakt lze dokázat pomocí tří ukazatelů, kterými jsou: podíl zaměstnanosti v zemědělství, lesnictví a rybářství na celkové zaměstnanosti, podíl průmyslu a stavebnictví na celkové zaměstnanosti a podíl zaměstnanosti v terciéru na celkové zaměstnanosti. Tyto ukazatele se vypočítají jako podíl zaměstnanosti v uvedených odvětvích na celkovém počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Obrázek 9: Počet zaměstnanců v jednotlivých sektorech

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚ, 2014)

Porovnáním zaměstnanosti v zemědělství, lesnictví a rybářství bylo zjištěno, že v tomto odvětví je zaměstnáno na Turnovsku procentuálně více obyvatel než na Českolipsku. Tento poměr je docela překvapující, dalo by se předpokládat, že vzhledem k tomu, že obce na Českolipsku disponují přibližně dvojnásobně velkým územím, že se zde zemědělská činnost bude rozvíjet ve větším měřítku. Na druhou stranu bylo zjištěno, že na Českolipsku mají největší zastoupení lesy, zatímco Turnovsko disponuje procentuálně vyšším podílem orné půdy, která je zřejmě využívána intenzivněji. Vyhodnocení tohoto ukazatele může záležet na úhlu pohledu, zaměstnanost v zemědělství se v rámci celé republiky dlouhodobě snižuje, ale pro zachování určité samostatnosti v tomto odvětví nemusí být další pokles žádoucí.

$$PRI_{\check{C}L} = (414 / 29\,623) * 100 = 1,4 \%$$

$$PRI_{TU} = (573 / 15\,834) * 100 = 3,6 \%$$

Ukazatel pojmenovaný SEK udává podíl osob zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Rozdíl mezi regiony není nijak výrazný, pouze 2,2 %, více než třetina ekonomicky aktivních obyvatel v obou regionech je zaměstnána v průmyslu. U tohoto indikátoru jsou žádanější spíše nižší hodnoty v souvislosti s tím, že je preferovaná co nejvyšší zaměstnanost v sektoru služeb.

$$SEK_{\check{C}L} = (10\,524 / 29\,623) * 100 = 35,5 \%$$

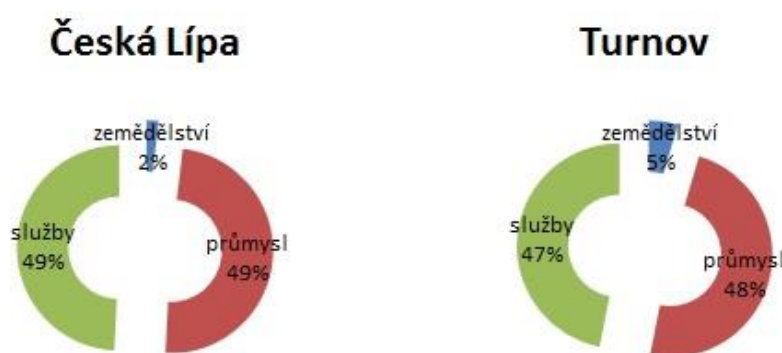
$$SEK_{TU} = (5963 / 15\ 834) * 100 = 37,7 \%$$

Ukazatel TER udává podíl osob zaměstnaných ve službách na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Rozdíl mezi regiony je v tomto sektoru ještě menší, liší se pouze o zanedbatelných 0,6 %. Podíl osob zaměstnaných ve službách je indikátor maximalizačního typu, vyšší hodnoty jsou pro dané území příznivější.

$$TER_{\check{C}L} = (10\ 606 / 29\ 623) * 100 = 35,8 \%$$

$$TER_{TU} = (5763 / 15\ 834) * 100 = 36,4 \%$$

Znovu je potřeba zdůraznit, že tyto ukazatele udávají procentuální vyjádření počtu zaměstnaných v odvětví na veškeré ekonomicky aktivní obyvatelstvo, proto se tato čísla mohou jevit jako nízká. Údaj, se kterým se lze setkat ve statistikách, je obvykle podíl zaměstnaných osob v jednotlivých odvětvích. Proto obrázek 10 znázorňuje ještě pro možnost lepší komparace podíl zaměstnaných osob v jednotlivých sektorech v roce 2011. V České republice byl ve stejném období podíl zaměstnaných v zemědělství 3 %, v průmyslu 38,4 % a ve službách 58,6 %. V porovnání s celorepublikovými údaji za stejné období zaostávají oba subregiony v podílu zaměstnaných osob v sektoru služeb a vykazují nadprůměrné hodnoty v zaměstnanosti v sektoru průmyslu.

Obrázek 10: Podíl zaměstnaných osob v jednotlivých sektorech v roce 2011
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ (ČSÚ, 2014)

Relativní počet podnikatelů charakterizuje podnikatelskou aktivitu obyvatelstva. Lze předpokládat, že více využívané území bude vykazovat intenzivnější podnikatelskou činnost. Podnikatelská činnost zároveň poukazuje na vyšší aktivitu obyvatel území, která je důležitým předpokladem pro hospodářský rozvoj území. Podnikatelská činnost podporuje vyšší aktivitu a dění v obci, zvyšuje zaměstnanost a může podporovat další podnikatelské subjekty v obci.

$$\text{Relativní počet podnikatelů} = (\text{fyz. osoby celkem} / \text{počet obyvatel k 31. 12.}) * 1000 \quad (1)$$

$$\text{POD}_{\text{ČL}} = 83,5$$

$$\text{POD}_{\text{TU}} = 115,5$$

Z indikátoru POD vyplývá, že na každých 1000 obyvatel je na Turnovsku přibližně o 32 podnikatelů více než na Českolipsku. Tento rozdíl je už poměrně významný a obyvatelé Turnovska jsou tedy aktivnější, podnikavější a možná i tento fakt souvisí s nízkou nezaměstnaností v regionu.

Podíl ekonomických subjektů na produktivní populaci je dalším ukazatelem vypovídajícím o ekonomické aktivitě či činnostech v obci, potažmo na území regionu. Ekonomické subjekty v regionu zvyšují zaměstnanost a napomáhají tomu, aby obyvatelé regionu nemuseli dojíždět za zaměstnáním mimo jeho území.

$$\text{ESP} = \text{ekonomické subjekty celkem} / \text{počet obyvatel ve věku 15-64 let} \quad (2)$$

$$\text{ESP}_{\text{ČL}} = 6302 / 42\,703 = 0,15$$

$$\text{ESP}_{\text{TU}} = 4598 / 21\,250 = 0,22$$

Ukazatel ESP stejně jako ukazatel relativního počtu podnikatelů vyhodnocuje příznivěji subregion Turnov. Produktivní populace je na Českolipsku oproti Turnovsku přibližně dvojnásobná, což se ale nedá říci o počtu podnikatelských subjektů.

Posledním ukazatelem zařazeným do ekonomických činností jsou daňové příjmy. Tento indikátor sem byl zařazen z toho důvodu, že daňové příjmy obcí tvoří převážnou část jejich

příjmové strany rozpočtu. Čím větší příjmová strana, tím více mohou obce investovat do dalšího rozvoje bez použití vnějších zdrojů jako například dotace, nebo svých jiných dodatečných zdrojů jako je například prodej majetku obce. Tento ukazatel je maximalizačního typu, tedy příznivější jsou vyšší hodnoty příjmů. Daňové příjmy v přepočtu na obyvatele byly získány zjištěním daňových příjmů na obyvatele v každé jednotlivé obci a tyto údaje byly následně sečteny a zprůměrovány. Daňové příjmy obcí byly zjištěny z veřejných rozpočtů obcí na internetovém portálu www.rozpocetobce.cz (Rozpočet Veřejně, 2014). Data byla vyhodnocena z rozpočtů obcí za rok 2013, který je nejnovějším dostupným rokem na tomto portálu.

$DAP_{\text{ČL}} = 12\,058,6 \text{ Kč/ob.}$

$DAP_{\text{TU}} = 10\,745,3 \text{ Kč/ob.}$

Vypočtením tohoto ukazatele bylo zjištěno, že vyššími daňovými příjmy disponují obce na Českolipsku. Největším extrémem je obec Volfartice (Česká Lípa), která v roce 2013 měla daňové příjmy v přepočtu na obyvatele přibližně 32 300 Kč. Žádná jiná ze sledovaných obcí přitom nedosáhla výše než na 18 000 Kč. Při podrobnějším prozkoumání rozpočtu obce Volfartice bylo zjištěno, že zhruba 2/3 daňových příjmů obce tvoří poplatky za uložení odpadů, v oblasti CHKO České středohoří totiž před několika lety vznikla velkokapacitní skládka.

4.6 Udržitelný rozvoj území

Udržitelný rozvoj území bude hodnocen na základě ukazatele koeficientu ekologické stability, který je významným indikátorem pro hodnocení udržitelnosti krajiny či území. Koeficient ekologické stability souvisí s využíváním půdy v regionu. Ekologická stabilita je poměr mezi stabilně a nestabilně využívanou krajinou, udává její vytíženost. Území nadprůměrně a intenzivně využívané s narušením ekologických struktur dosahuje hodnot 0-1, interval 1-3 charakterizuje vcelku vyváženou krajinu, kde jsou technické objekty relativně v souladu s přírodními strukturami a koeficient vyšší než 3 je charakteristický pro přírodní krajinu s nízkou intenzitou jejího využívání člověkem (GaREPb, © 2005-2016). Koeficient ekologické stability byl získán za každou jednotlivou obec z veřejné databáze

ČSÚ a tyto hodnoty byly následně zprůměrovány za celý region. U tohoto koeficientu je žádoucí co nejvyšší hodnota.

$$KES_{\check{C}L} = 2,6$$

$$KES_{TU} = 1,6$$

Oba subregiony se nachází v intervalu 1-3, tedy jejich krajina je vyvážená. Českolipsko je ale přesto ekologicky stabilnější, jeho hodnota se již více blíží k číslu 3, takže se dá říci, že krajina Českolipska prozatím není natolik intenzivně využívána.

V obou regionech tvoří zastavěné plochy a nádvoří přibližně dvě procenta z celkové plochy území. Na území Turnovska se nachází vyšší podíl orné půdy, ovocných sadů a zahrad, na Českolipsku je vyšší podíl lesů a trvalých travních porostů. I z tohoto jednoduchého členění lze vyzorovat, že půda je o něco intenzivněji využívána na Turnovsku.

Závěr

Závěrečné vyhodnocení plyne z předchozí kapitoly, ve které byly subregiony porovnány v několika oblastech dle zvolených indikátorů. Komparace proběhla v oblastech: nezaměstnanost, obyvatelstvo, atraktivita místa bydlení, občanská vybavenost, ekonomické činnosti a udržitelný rozvoj území. Následná doporučení pro jednotlivé regiony jsou sestavena nejenom díky výsledkům komparace, ale v úvahu byla brána i SWOT analýza každého subregionu. Tabulka 11 ještě znovu přehledněji shrnuje výsledky předchozí komparace. V případě, že subregion vykazoval příznivější statistiky, a pokud byl tento rozdíl identifikován jako významný, je označen znaménkem plus, v opačné situaci je subregion označen znaménkem minus. Pokud indikátory nevykázaly významné rozdíly, je do tabulky zanesená nula. Tento systém tak přehledně zobrazí silné a slabé zkoumané oblasti.

Tabulka 11: Vyhodnocení výsledků komparace subregionů

Oblast	Indikátor	Česká Lípa	Turnov
Nezaměstnanost	Obecná míra nezaměstnanosti	-	+
	Počet uchazečů na pracovní místo	0	0
Obyvatelstvo	Index stáří	+	-
	Index ekonomické aktivity	+	-
	Průměrný věk	+	-
	Index vzdělanosti	-	+
Atraktivita místa bydlení	Intenzita přírůstku obyvatelstva	0	0
	Index migrace	-	+
	Intenzita bytové výstavby	-	+
	Hustota zalidnění	-	+
Občanská vybavenost	Počet MŠ na 1000 obyvatel	-	+
	Počet ZŠ na 1000 obyvatel	-	+
	Ordinace PL na 1000 obyvatel	0	0
	Lékáren na 1000 obyvatel	0	0
Ekonomické činnosti	Zaměstnanost v zemědělství	0	0
	Zaměstnanost v průmyslu	0	0
	Zaměstnanost ve službách	0	0
	Relativní podíl podnikatelů	-	+
	Ek. subj. na produktivní populaci	-	+
	Daňové příjmy obcí	+	-
Udržitelný rozvoj	Koeficient ekologické stability	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Jako problémové oblasti na Českolipsku se jeví především nezaměstnanost, vzdělanost obyvatelstva, atraktivita místa bydlení a nízká podnikatelská aktivita na území regionu. Nezaměstnanost v regionu byla dlouhodobě nad průměrem České republiky, v období hospodářské krize míra registrované nezaměstnanosti dosahovala v prosinci 2009 a 2010 téměř 16 %, přičemž mnoho obcí vykazovalo nezaměstnanost vyšší než 20 %. Průměrná míra nezaměstnanosti se přitom v ČR ve stejném období pohybovala těsně pod hranicí deseti procent. Okres Česká Lípa byl dokonce zařazen v letech 2010-2013 mezi regiony se soustředěnou podporou státu. Pro toto období byly jako podporované regiony vymezeny: strukturálně postižené okresy, hospodářsky slabé okresy a okresy s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností. Česká Lípa byla vyhodnocena jako okres s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností. V prosinci 2015 byla nezaměstnanost v subregionu na úrovni celorepublikového průměru, nicméně je třeba tuto oblast dále sledovat. Navíc v programu rozvoje Libereckého kraje na roky 2014-2020 bylo JZ Českolipsko označeno jako hospodářsky slabá oblast. Na druhou stranu v komparaci s Turnovskem bylo zjištěno, že počet uchazečů na volné pracovní místo je i při vyšší míře nezaměstnanosti nižší. Tento stav může poukazovat na jistý stav nerovnováhy v prostředí pracovního trhu, strukturální nezaměstnanost, což znamená, že poptávka po práci neodpovídá nabídce práce. Nabídka práce může mít odlišné požadavky například na pohlaví (pro fyzicky náročnou práci jsou najímání spíše muži) či na kvalifikaci. V situaci, kdy se lidé poptávající práci nepřizpůsobí, vzniká právě tento druh nezaměstnanosti.

Současně s vyšší mírou nezaměstnanosti vykazuje Českolipsko nepříznivou vzdělanostní strukturu, přes 40 % obyvatel starších 15 let je vyučených, vysoký je i podíl obyvatelstva, které získalo maximálně základní vzdělání (22 %). Při sečtení těchto dvou čísel dojdeme ke zjištění, že 62 % ze všech obyvatel starších 15 let nemá složenou ani maturitní zkoušku. Procentuální zastoupení obyvatel s vysokoškolským vzděláním je pouze 7,5 %. Indikátor počtu základních škol vztažený k počtu obyvatel navíc dopadl hůře opět pro Českolipsko. Jak již ale bylo zmíněno, v této oblasti by bylo nutné místní došetření, jelikož velkou roli může hrát kapacita škol. Problém nižší vzdělanosti se může odrážet na trhu práce tím, že zvyšuje nezaměstnanost. Kvalita lidských zdrojů je zároveň i důležitým faktorem pro příchod nových firem do regionu. Zvýšení kvalifikace obyvatel je možné dosáhnout pomocí rekvalifikačních kurzů. Úřad práce by tedy měl sledovat poptávku na trhu práce a umožnit uchazečům vzdělávat se v aktuálně žádaných oborech. Rekvalifikační kurzy a

podpora dalšího vzdělávání mohou přispět k větší flexibilitě trhu práce. Nesoulad mezi požadavky trhu práce a kvalifikačními předpoklady obyvatelstva je ale třeba řešit již v průběhu vzdělávání. Je třeba podnítit v žácích zájem o požadované obory například zajištěním spolupráce škol a podnikatelských subjektů. Tato spolupráce může mít formu exkurzí, odborných přednášek atd. Obce také mohou v zájmu snížení nezaměstnanosti vytvářet veřejně prospěšná pracovní místa. V jihozápadní části obce Česká Lípa se nachází průmyslová zóna Dubice, která disponuje připravenými plochami pro podnikatelskou činnost. Na průmyslovou zónu se napojuje obchvat silnice I/9 a v tomto místě také prozatím končí. Důležité je dokončení obchvatu, který zajistí lepší dostupnost průmyslové zóny ve směru na Německo. V jihozápadní části města je dle územního plánu České Lípy vymezeno několik dalších pozemků určených pro výrobní plochy. Vymezení pozemků ale samo o sobě nestačí. Významnou roli hraje propagace, která by přilákala potenciální investory. Zpracování interaktivní mapy, která přehledně zobrazí informace o rozvojových plochách a její umístění například na webové stránky města by mohlo pomoci k přitáhnutí pozornosti investorů. Dalším úkolem by mělo být zvýšení podílu vysokoškolsky vzdělaných osob. Nejbližšími univerzitními městy jsou Liberec, Ústí nad Labem a Praha, přičemž mladí absolventi obvykle nemají problém se po studiích nadobro přestěhovat do těchto měst. Je tedy důležité podporovat v regionu vznik pracovních míst vhodných pro absolventy, která by je přilákala zpět.

V porovnání s regionem Turnovska byla dále zjištěna výrazně nižší podnikatelská aktivita v regionu. Podpora podnikatelské činnosti může přispět ke snížení nezaměstnanosti a zlepšení poskytovaných služeb v obcích regionu. Tato podpora může být realizována poradenskou činností, revitalizací nevyužívaných budov, areálů a pozemků, zlepšení informovanosti obyvatelstva, zefektivnění veřejné správy, zlepšením komunikace veřejné správy se stávajícími podnikatelskými subjekty, zlepšení dostupnosti úvěrů pro místní podnikatele atd.

Oblast atraktivity místa bydlení byla vyhodnocována především pomocí ukazatelů souvisejících s osídlením regionu. Region vykazuje nižší hustotu osídlení, přičemž mezi lety 2010-2013 vykazovalo saldo migrace záporné hodnoty. Z dostupných dat o nezaměstnanosti v obcích bylo zjištěno, že v letech 2010 a 2011 stoupala nezaměstnanost v mnoha obcích ke dvaceti procentům. Není proto překvapující, že lidé měli tendenci

z regionu odcházet. Zlepšení situace na trhu práce by mohlo podpořit setrvání obyvatel v regionu. Dalším faktorem, který je důležitý pro atraktivitu území, je dostatečná komunikace s veřejností a zapojování veřejnosti do života v obci. Pokud se lidé identifikují s koncepcí rozvoje obce, budou mít pocit, že se o ně obec stará a zajímá se o jejich názor, vytvoří si k obci vztah a bude se jim hůře odcházet.

I na území Českolipska se nachází mnoho brownfields, některé objekty by navíc mohly přispět k rozvoji cestovního ruchu na území regionu. Častým problémem brownfields je, že bývají v soukromém vlastnictví a vlastník obvykle nemá o rekonstrukci zájem. Na Českolipsku se však nachází i několik zajímavých objektů ve veřejném vlastnictví. Příkladem může být areál barokního zámku Horní Police, objekty jsou z 95 % ve vlastnictví obce. Objekt je v nevyhovujícím stavu, dříve byl využíván pro zemědělskou činnost, v současnosti je část objektu pronajímána občanskému sdružení Zirkon, které zde provozuje stáje a část hospodářských budov slouží jako dílny. Je zpracován návrh revitalizace s možností využití části zámku pro sídlo obecního úřadu, část pro agroturistiku a část by měla sloužit jako ubytovací a restaurační zařízení. Obec ale na rozsáhlé rekonstrukce nemá v rozpočtu dostatek prostředků, takže opravy se provádí postupně a pomalu. Dotace na rekonstrukci objektu byly zamítnuty (LIBERECKÝ KRAJ, 2007). Obec by v tomto případě mohla zvážit větší spolupráci se soukromým sektorem. Soukromý investor by se mohl podílet na obnově prostor za cenu například dlouhodobě nízkého pronájmu části objektu. Revitalizace zámku by podpořila agroturistiku, zvýšila by ruch v obci, což by podpořilo i další drobné podnikatele.

Pro oblast Českolipska bylo určeno několik problémových oblastí, kterým je potřeba věnovat pozornost. Základním stavebním kamenem rozvoje obce je Strategický plán či alespoň Program rozvoje obce. Přinejmenším subregionální centrum Česká Lípa by mělo mít kvalitně zpracovaný Strategický plán, nicméně po prozkoumání internetových stránek obce byl nalezen strategický plán vytvořený během let 2000-2002, který podává základní informace o městě, jeho vizi a cílech v jednotlivých oblastech, nepopisuje už však konkrétní projekty a záměry, které tyto cíle budou naplňovat. Strategický plán prošel v roce 2010 aktualizací, která by měla platit až do roku 2022, avšak tato aktualizace spočívala pravděpodobně pouze ve zvýraznění cílů, kterých bylo dosaženo. Kvalitně zpracovaný strategický plán pomáhá směřovat obci žádaným směrem, pomáhá naplánovat

financování projektů, informuje a zapojuje občany do dalšího rozvoje atd. Na druhou stranu má Česká Lípa podrobně zpracovaný Komunitní plán sociálních služeb, což se odráží ve velké rozmanitosti těchto zařízení na území celého subregionu, lze zde najít domovy pro seniory, domy s pečovatelskou službou, azylové domy, dětské domovy, denní stacionáře atd. Díky dobrému plánování sociálních služeb je možné zajistit sociální zabezpečení obyvatel na území regionu.

Dle výsledků komparace dopadl subregion Turnov oproti Českolipsku hůře v oblasti věkové struktury obyvatelstva. Prioritou by tedy mělo být podporovat mladé obyvatelstvo v regionu. Především to znamená rozvíjení služeb pro mladé rodiny s dětmi, což zahrnuje například dobrou občanskou vybavenost, dostatečné množství veřejných prostranství a hřišť nebo podporu bydlení. Bytová politika by měla být pro Turnovsko velkou prioritou, jelikož poptávka po bytech je zde vyšší než nabídka, což platí hlavně pro subregionální centrum Turnov. V rámci aktuálního územního plánu byly vymezeny nové oblasti pro bytovou výstavbu, přičemž strategický plán města Turnova počítá s vybudováním technické infrastruktury v těchto oblastech. Další možností jak podpořit mladé obyvatelstvo jsou například startovací byty. Startovací byty bývají obvykle určeny pro mladé páry do třiceti let ať již s dítětem či bez za většinou poměrně symbolickou cenu nájemného. Mladé rodiny tak mohou lépe spořit na pořízení vlastního bydlení, aniž by se musely v budoucnu tolik zadlužovat. Město Turnov žádné startovací byty nevlastní, disponuje pouze krizovými byty, které jsou poskytovány na ½ roku. Cílem by tedy měla být nová bytová výstavba, která by vymezila určité procento z nových bytů právě pro mladé rodiny. Zároveň je však nutné počítat s variantou, že trend stárnutí obyvatelstva bude pokračovat i nadále a zajistit dostatečný počet lůžek v zařízeních určené seniorům.

Cílem této diplomové práce bylo vyhodnotit disparity mezi regiony Libereckého kraje, zjistit v jakých oblastech a zda vůbec nějaké disparity mezi regiony existují. V případě zjištěných disparit bylo úkolem zhodnotit, jakým způsobem by se bylo možné přispět k rovnoměrnějšímu rozvoji těchto regionů. Jako zkoumané oblasti byly vybrány subregiony, které jsou tvořeny subregionálním centrem a obcemi, které k tomuto centru přirozeně spádují. U obou subregionů byla nejdříve provedena socioekonomická analýza, která spočívala ve sběru dat za jednotlivé obce a na základě těchto dat byly propočítány hodnoty za subregion. V další části byla provedena komparace regionů v několika

oblastech, přičemž každá oblast byla zastoupena několika indikátory. Tyto indikátory byly vypočítány z dat zjištěných socioekonomickou analýzou. Nakonec byly stanoveny problémové oblasti každého regionu a uvedena doporučení pro tyto oblasti. Zkoumanými regiony v této práci byla oblast Českolipska a Turnovska. Českolipsko jako zástupce spíše západní části kraje, Turnovsko jako zástupce jižní části kraje, oba subregiony jsou navíc vymezeny přibližně stejným počtem obcí.

Regionální disparity byly zjištěny především v oblasti nezaměstnanosti, vzdělanosti, věkové struktury, atraktivity místa bydlení a podnikatelské aktivity. Region Českolipska vykazoval méně příznivé hodnoty v nezaměstnanosti, vzdělanosti, atraktivitě místa bydlení a podnikatelské aktivitě. Proto jsou závěrečná doporučení věnována převážně tomuto regionu. Region Turnovska dopadl hůře pouze v oblasti věkové struktury obyvatelstva, problém stárnutí obyvatelstva se zde projevuje o něco výrazněji než na Českolipsku.

Ačkoli mají regiony podobnou ekonomickou strukturu se silným zastoupením průmyslu, socioekonomická analýza a následná komparace regionů odhalila problémové oblasti regionů, kterým by měla být věnována pozornost. K identifikovaným problémovým oblastem byla autorkou navržena možná opatření pro zlepšení stávající situace.

Seznam použité literatury

- BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. 2011. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1974-3.
- ČESKO. 2000. Zákon č. 248 ze dne 29. června 2000 o podpoře regionálního rozvoje. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 73, s. 3549. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3461>
- ČSÚa. 2016. Veřejná databáze – Vše o území. *Oficiální stránky Českého statistického úřadu* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi>
- ČSÚb. 2016 Hromadná ubytovací zařízení České republiky. *Oficiální stránky Českého statistického úřadu* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/huz/index.jsp>
- ČSÚ. 2014. SLBD 2011: Databáze výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011. *Oficiální stránky Českého statistického úřadu* [online]. Praha: Český statistický úřad, 24. 11. 2014 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/slbd>
- ČSÚ. 2012. Specifikace regionů. *Oficiální stránky Českého statistického úřadu* [online]. Praha: Český statistický úřad, 19. 1. 2012 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/specifikace_regionu
- CZECHINVEST. 2008. *Národní strategie regenerace brownfieldů* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 20. 6. 2008 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/strategie-regenerace-vlada-1079.pdf>
- DOČKAL, Vít. 2004. Ústřední pojmy regionální politiky EU: Příspěvek ke studiu euroregionalismu. *Středoevropské politické studie*. [online] roč. 6, č. 1 [cit. 2015-11-16]. ISSN 1213-2691. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=192>
- EUROSTAT. 2011. *Regions in the european union: Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2010/EU-27* [online]. Luxembourg: Publication Office of the European Union [cit. 2015-11-16]. ISSN 1977-0375. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5916917/KS-RA-11-011-EN.PDF>

- GAREPa. © 2005-2016. Definice pojmu disparita. *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online] [cit. 2015-11-27]. Dostupné z:
<http://www.regionaldevelopment.cz/index.php/diskuze.437/items/definice-pojmu-disparita.html>
- GAREPb. © 2005-2016. Využití půdy. *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online] [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/148.html>
- HAMPL, Martin. 2005. *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: DemoArt. ISBN 80-86746-02-x.
- HUČKA, Miroslav, Alois KUTSCHERAUER a Jan SUCHÁČEK. 2009. Teorie, metodologie a klasifikace regionálních disparit. *Regionální disparity*. [online] č. 6: s. 5-27 [cit. 2015-11-26]. ISSN 1802-9450. Dostupné z:
http://disparity.vsb.cz/dokumenty2/RD_0906.pdf
- KUTSCHERAUER, Alois, a kol. 2010. *Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. Ostrava: VŠB-TU. ISBN 978-80-248-2335-5.
- LEIGH, Nancey Green a Edward James BLAKELY. 2013. *Planning local economic development: theory and practice*. 5th ed. Los Angeles: SAGE. ISBN 978-1-4522-4259-0.
- LIBERECKÝ KRAJ a. 2007. Celostátní tratě na území Libereckého kraje. *Doprava v Libereckém kraji* [online]. Liberec: Liberecký kraj [cit. 2016-03-07]. Dostupné z:
<http://www.kraj-lbc.cz/public/doprava/prezentace07/431.html>
- LIBERECKÝ KRAJ b. 2007. *Databáze brownfields*. [online]. Liberec: Liberecký kraj [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://regionalni-rozvoj.kraj-lbc.cz/page3531>
- LIBERECKÝ KRAJ. 2010. *Turistická informační centra* [online]. Liberec: Liberecký kraj [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.kraj-lbc.cz/page277>
- MĚSTO ČESKÁ LÍPA. 2014. *Podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území* [online]. Česká Lípa: Úřad územního plánování MěÚ Česká Lípa [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.mucl.cz/customers/mucl/ftp/File/UUUP/UAP/2014/A_PRURU.pdf

- MĚSTO TURNOV. 2013. *Strategický plán města Turnova: Profil města*. [online]. Turnov: Odbor rozvoje města, duben 2013 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.turnov.cz/cs/mesto/uzemni-plany-rozvoj-a-mpz/strategicky-plan-mesta.html>
- MĚSTO TURNOV. 2012. Základní informace. *Turnov: oficiální stránky města*. [online]. Turnov, 18. 4. 2012 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.turnov.cz/cs/mesto/zakladni-informace-1.html>
- MOLLE, William. 2007. *European Cohesion Policy: Regions and cities*. London: Routledge. ISBN 978-0-415-43812-4. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=6NR9AgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>
- MMR. 2014. NUTS. *Portál územního plánování*. [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 7. 1. 2014 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/nuts.asp>
- MMR. 2013. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020*. [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>
- MMR. 2006. *Zásady tvorby indikátorů pro monitoring a evaluaci*. [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Ramec-podpory-Spolecenstvi-2004-2006/Dokumenty/Methodiky-a-manualy/Zasady-tvorby-indikatoru-pro-monitoring-a-evaluaci>
- MPSVa. © 2006-2016. Statistika nezaměstnanosti z územního hlediska. *Integrovaný portál MPSV* [online]. Praha: Úřad práce ČR [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>
- MPSVb. © 2006-2016. *Registr poskytovatelů sociálních služeb*. [online] [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1459546740355_3

- MŠMT. © 2013-2016. *Rejstřík škol a školských zařízení (verze 2.59)*. [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://rejskol.msmt.cz/>
- OECD. 2002. *Geographic Concentration and Territorial Disparity in OECD Countries*. Paris: OECD Publications Service.
- ROZPOČET VEŘEJNĚ. 2014. *Seznam obcí* [online]. Kamenné Žehrovice: Rozpočet Veřejně o.s. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci>
- SDRUŽENÍ ČESKOLIPSKOa. © 2000-2016. *Cyklostezka Varhany* [online]. Česká Lípa: Sdružení Českolipsko [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.ceskolipsko.info/dr-cs/4182-cyklostezka-varhany.html>
- SDRUŽENÍ ČESKOLIPSKOb. © 2000-2016. *Zajímavosti a cíle* [online]. Česká Lípa: Sdružení Českolipsko [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.ceskolipsko.info/cs/ceskolipsko/zajimavosti-a-cile.html>
- SDRUŽENÍ ČESKOLIPSKOc. © 2000-2016. *Informační centra* [online]. Česká Lípa: Sdružení Českolipsko [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.ceskolipsko.info/cs/ceskolipsko/informacni-centra.html>
- SKOKAN, Karel. 2004. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis. ISBN 80-7329-059-6.
- SWAJNOWSKA-WYSOCKA, Alicja. 2009. Theories of regional and local development – abridged review. *Bulletin of geography. Socio-economic series*. [online] No. 12, s. 75-90 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: http://webcluster.biol.uni.torun.pl/geo_stary/www/bulletin/12_2009/05_szajnowska.pdf
- TULa. 2011. Turnov. *Databáze měst a obcí České republiky* [online databáze]. Liberec: Technická univerzita v Liberci [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: http://vyzkum.ef.tul.cz/td/index.php?content=mestaobce&akce=obec&datalist=2&id_obce=577626
- TULb. 2011. Česká Lípa. *Databáze měst a obcí České republiky* [online databáze]. Liberec: Technická univerzita v Liberci [cit. 2016-03-07]. Dostupné z:

http://vyzkum.ef.tul.cz/td/index.php?content=mestaobce&akce=obec&datalist=2&id_obce=561380

TULEJA, Pavel. 2010. Praktická aplikace metod hodnocení regionálních disparit. *Acta academica karviniensia*. Karviná: SU OPF Karviná, č. 1, s. 496-509. ISSN 1212-415X.

ÚZIS ČR. 2010. *Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb – veřejná část*. [online]. Praha: Koordinační středisko pro resortní zdravotnické informační systémy [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <https://eregpublicsecure.ksrzis.cz/Registr/NRPZS/o-aplikaci>

WISHDALLE, Fiona a Douglas YUILL. 1997. Measuring disparities for area designation purposes: Issues for the European union. *Regional and Industrial Research Paper*. [online]. No. 24 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: http://www.eprc.strath.ac.uk/eprc/Documents/PDF_files/R24MeasDispforAreaDesigPurposes.pdf

WOKOUN, René, Pavel MATES a Jaroslava KADEŘÁBKOVÁ. 2011. *Základy regionálních věd a veřejné správy: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-304-9.

ŽIŽKA, Miroslav, aj. 2013. *Hospodářský rozvoj regionů: Vymezení funkčních regionů, významné socioekonomické faktory, regionální odolnost a inovační intenzita*. Příbram: Kamil Mařík – Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-13.